

**Budowa efektywnego systemu gospodarowania odpadami
w Mieście Goris - wyzwania, projekty, możliwości.**

**STRATEGIA WDROŻENIA
EFEKTYWNEGO SYSTEMU
GOSPODAROWANIA ODPADAMI
W ARMENII**

„Projekt współfinansowany ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności
w ramach programu RITA – Przemiany w regionie, realizowanego przez Fundację Edukacja dla Demokracji.”

Przemiany w regionie

ԳՈՐԻՍ ՀԱՄԱՅՆՔՈՒՄ

ԹԱՓՈՆՆԵՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Համաֆինանսավորված

Լեհ-ամերիկյան Ազատության հիմնադրամի կողմից RITA
ծրագրի շրջանակներում՝ Փոխակերպումներ
տարածաշրջանում, որն իրականացվում է Կրթություն հանուն
ժողովրդավարության հիմնադրամի կողմից

«Գորիս քաղաքում թափոնների կառավարման արդյունավետ
համակարգի կառուցում. մարտահրավերներ,
հնարավորություններ»

նախագծի շրջանակներում

Հեղինակներ՝ Ռոմուալդ Բուրցզուկ, Ադամ Բուրցզուկ,
գ.թ. Կամիլա Սլուպսկա

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

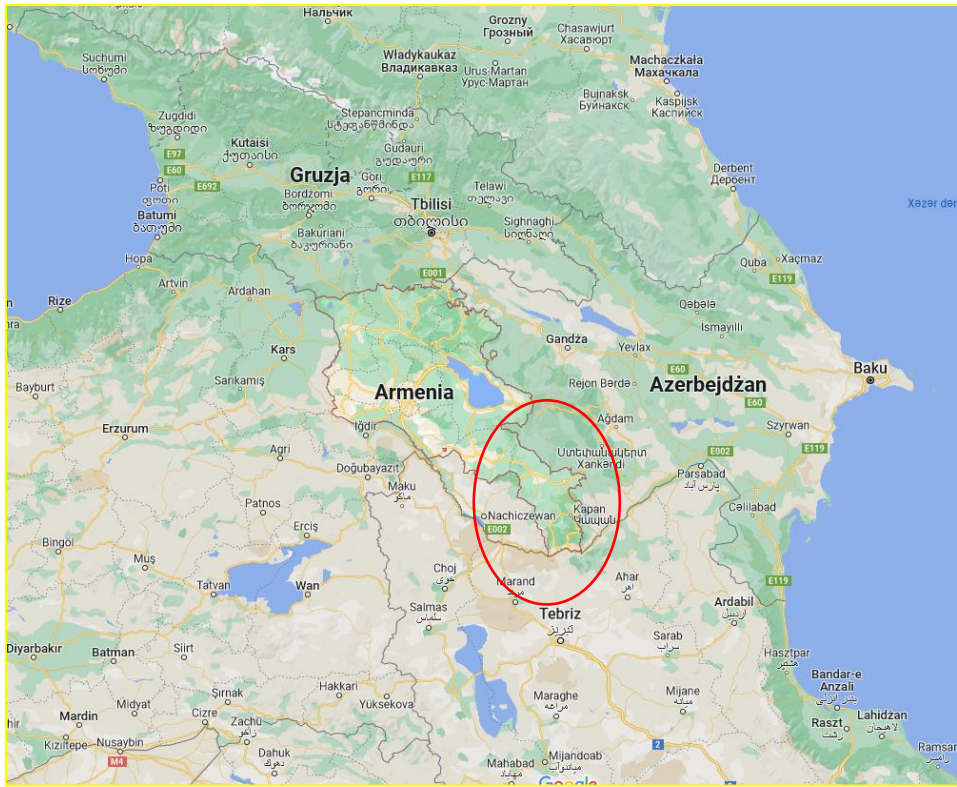
1. Ներածություն
2. Գործիսը՝ որպես տեղական ինքնակառավարման մարմին....**Błąd! Nie zdefiniowano zakłádki.**
3. Թափոնների կառավարում: Ներկա վիճակ
4. Գործիս համայնքի զարգացման միտումները
5. Ինչո՞ւ լեհական փորձը
6. Գծային տնտեսությունից դեպի շրջանաձև տնտեսություն
7. Փափոնների կառավարման համակարգի տեսլականը
8. Ընտրովի թափոնների հավաքման կազմակերպություն.....
9. Կենցաղային թափոնների ընտրովի հավաքման կետ
10. Ընտրովի թափոնների հավաքում և վերամշակում.....
11. Համայնքների միավորումը՝ որպես աջակցություն մարզում թափոնների կառավարման համակարգի զարգացմանը.....
12. Թափոնների կառավարման համակարգում անհրաժեշտ ներդրումներ
13. Թափոնների կառավարման համակարգի զարգացման ֆինանսավորում.....
14. Գործիսը՝ որպես խելացի քաղաք
15. Էկոլոգիական կրթություն՝ ուղղված բնակիչների իրազեկման բարձրացմանը.....
16. Գիտակից սպառողը՝ որպես կրթական գործողությունների թիրախ
17. Թափոնների կառավարման համակարգին աջակցող կրթական գործունեություն.....
18. Փոփոխությունները և տեղական համայնքի վերաբերմունքը
19. Ռազմավարության իրականացման համակարգ.....
20. SWOT վերլուծություն (ուժեղ կողմեր, թույլ կողմեր, հնարավորություններ, սպառնալիքներ
21. Համակարգը կարգավորող տեղական իրավական ակտերի առաջարկներ.....

1. Ներածություն

Սույն ռազմավարությունը լեհ-հայկական ծրագրի մի մասն է, որն ուղղված է Գորիս համայնքում, մասնավորապես՝ Գորիս քաղաքում, թափոնների կառավարման համակարգի կառուցմանը: Այս փաստաթղթի նպատակն է աջակցել տեղական իշխանություններին՝ թափոնների կառավարման ցանկալի լուծմանը հասնելու համար: Ռազմավարության մեջ առաջարկվող լուծումները հիմնված են Լեհաստանում թափոնների կառավարման համակարգերի ներդրման մեծ փորձի վրա: Ռազմավարության նպատակն է Գորիս համայնքի որոշումներ կայացնող մարմիններին ներկայացնել աղբի կառավարման ապագա մոդելի ձևավորման հնարավոր լուծումներ՝ նախանշելով իրականացման քայլերը, ուսումնասիրելով ֆինանսավորման տարբերակները և կարևորելով արդյունավետ կրթական գործիքները: Ենթադրվում է, որ այս լուծումների կիրառումը կօգնի խուսափել Լեհաստանում թափոնների կառավարման փոփոխությունների ժամանակ նախկինում թույլ տված զգալի սխալներից: Թափոնների կառավարման համակարգի ձևավորման հարցում առաջնային նշանակություն ունի համապարփակ մոտեցում ցուցաբերելը:

2. Գորիսը՝ որպես տեղական ինքնակառավարման մարմին

Գորիս քաղաքը Հայաստանի 10 մարզերից մեկի՝ Սյունիքի մարզի խոշոր քաղաքներից է: Գտնվում է բարձր լեռնային գոտում՝ ծովի մակարդակից 1250-1520 մ բարձրության վրա և զբաղեցնում է 8 քառակուսի կիլոմետր տարածք: Համաձայն 2020 թվականի բնակչության պետական ռեգիստրի տվյալների՝ քաղաքը շրջակա բնակավայրերի հետ միասին ունի 29,721 ընդհանուր բնակչություն: Սյունիքի մարզը գտնվում է Հայաստանի հարավային մասում:

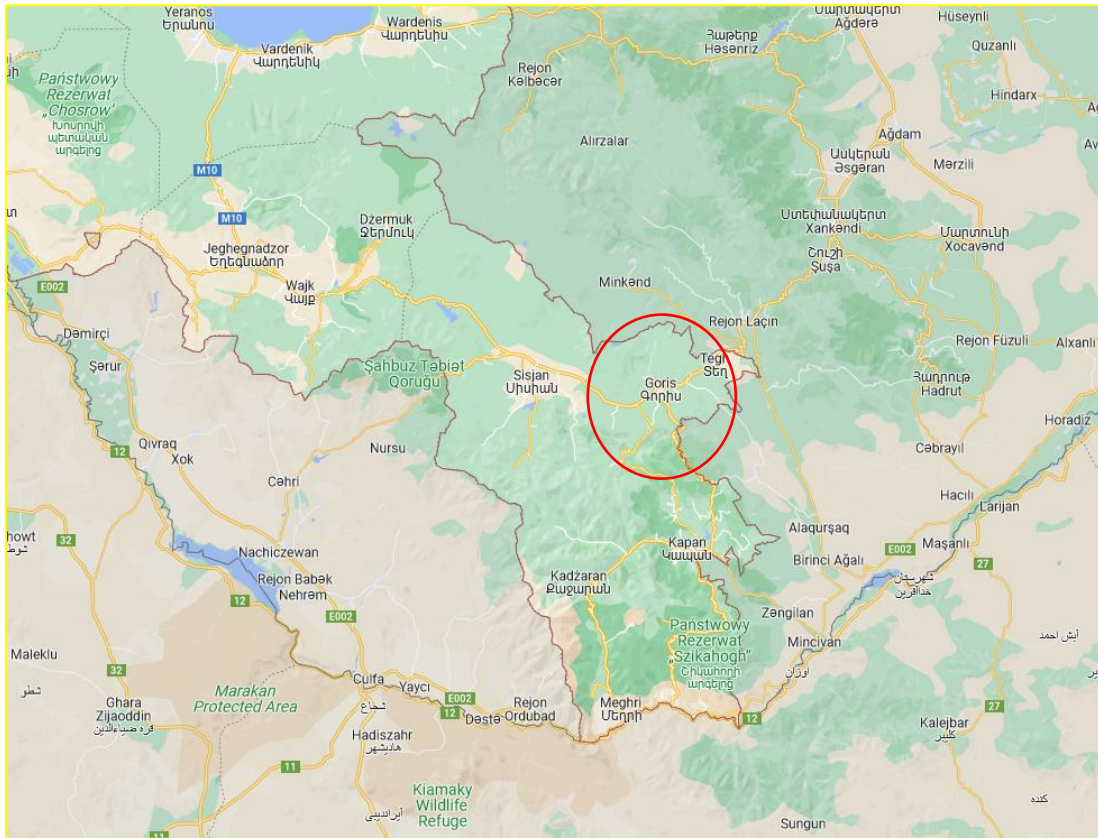

Աղբյուրը՝ google քարտեզ

Գորիս քաղաքը, Գորիս խոշորացված համայնքի հետ միասին, տեղական ինքնակառավարման միավոր է, որը գտնվում է մայրաքաղաք Երևանից զգալի /մեքենայով մոտ 4,5-5 ժամ/ հեռավորության վրա: Մեծ հեռավորությունը կենտրոնից տեղական համայնքից պահանջում է ինքնուրույն կազմակերպել իր գործունեության տարբեր ասպեկտները: Ռազմավարության հեղինակները քաղաքապետարանի ինքնաբավության գաղափարը այլ տեղական ինքնակառավարման մարմինների սերտ համագործակցության հետ մեկտեղ, համարում են քաղաքային արդյունավետ ծառայությունների, ներառյալ թափոնների կառավարումը կառուցելու առանցքային գործոն:

Գորիս քաղաքն ունի զգալի զբոսաշրջային ներուժ, որը պետք է զարգացնել շրջակա միջավայրի պահպանությանն ուղղված ակտիվ ջանքերի շնորհիվ: Ժամանակակից զբոսաշրջությունը հիմնականում պտտվում է պատմական և հետաքրքիր վայրերի ուսումնասիրության շուրջ, որոնք հնարավորություն են տալիս վայելել գոյություն ունեցող տեսարժան վայրերը: Այնուամենայնիվ, շատ կարևոր է, որ դրական գեղագիտական փորձառություններն ուղեկցեն այս այցելություններին: Դրան կարելի է հասնել միայն մաքրության և շրջակա միջավայրի հիգիենայի վրա էական

ուշադրություն դարձնելով ոչ միայն զբոսաշրջային ուղղությունների անմիջական հարևանությամբ, այլև ավելի լայն տարածքում:

Աղբյուրը՝ google քարտեզ

3. Թափոնների կառավարում: Ներկա վիճակ

Համաձայն Հայաստանի Հանրապետությունում գործող օրենսդրական կարգավորումների՝ քաղաքապետը պատասխանատու է թափոնների հավաքման, տեղափոխման, աղբավայրերի շահագործման և թափոնների կառավարման վերահսկողության համար: Թափոնների հավաքումն իրականացվում է մի քանի հաստատված սկզբունքների հիման վրա: Դրա նպատակն է սահմանափակել և չեզոքացնել թափոնների ազդեցությունը մարդու առողջության և շրջակա միջավայրի վրա, ապահովել հարմարավետ և էկոլոգիապես անվտանգ կենսապայմաններ և կանխել հողի աղտոտումը, թափոնների առաջացումը և վտանգավոր թափոնների հեռացման անհրաժեշտությունը: Կենցաղային թափոնները հավաքվում և պահվում են քաղաքային տարածքների հատուկ նշանակված վայրերում կամ քաղաքապետարանի կողմից տրամադրված տարաներում, ինչպիսիք են աղբամանները կամ աղբի

տարաները: Ոչ կենցաղային և մեծածավալ թափոնները հավաքվում և պահվում են աղբամաններում կամ տարաներում, որոնք ձեռք են բերվել աղբահանության վճար վճարողների կողմից կամ աղբահանության վճար վճարողների սեփականության իրավունքով պատկանող հողատարածքում, եթե համայնքի ավագանին այլ բան չի որոշում: Վճար վճարողների խնդրանքով քաղաքապետարանը կարող է վարձակալության նպատակով տրամադրել աղբամաններ:

Գորիս քաղաքի կենտրոնում գտնվող քաղաքային թափոնների տարաներում հիմնականում առկա են տարատեսակ թափոններ

Տաղավարներում առևտուր իրականացնող սուբյեկտները պահպանում են իրենց շրջակայքի սանիտարական վիճակը՝ չպահելով ապրանքներ, տարաներ, անհարկի իրեր, սպառողական թափոններ կամ շինարարական աշխատանքների ընթացքում

առաջացած թափոններ: Բնակելի շենքերի առաջին հարկերում գտնվող առևտրային և սպասարկման օբյեկտների մուտքերին հարող տարածքները (այդ թվում՝ բակի կողմից) պահվում են պատշաճ սանիտարական վիճակում՝ սովորաբար տուփեր, անհարկի իրեր, սպառողական թափոններ կամ թափոններ չկուտակելու պահանջով: Շրջակա տարածքների սանիտարահիգիենիկ վիճակը պահպանելու համար վերոնշյալ օբյեկտներից պահանջվում է իրենց միջոցներով առնվազն հիսուն լիտր տարողությամբ աղբամաններ տեղադրել աղբահանության ծառայություններ մատուցողների կողմից աղբահանության համար հարմար վայրերում:

Թափոնների հավաքումն իրականացվում է մասնագիտացված կազմակերպությունների կողմից՝ թափոնների հավաքման ընթացակարգերին համապատասխան: Թափոնների հավաքումը պետք է կազմակերպվի մասնագիտացված մեքենաների միջոցով, որոնց դիզայնը հուշում է կանխելու շրջակա միջավայրի աղտոտումը: Թափոնները պետք է հավաքվեն տարաներից և աղբարկղերից մինչև դրանք ամբողջությամբ լցվեն: Տարաներից աղբը հավաքելու ժամանակ աղբահանություն կատարող կազմակերպությունը մաքրում և հեռացնում է շրջակա տարածքի աղբը: Թափոնների կուտակումները և տերևների կույտերը նույնպես մաքրվում են թափոնների հավաքման ժամանակ: Արգելվում է թափոնների այրումը:

Օրենքով սահմանված կարգով թափոններն ուղարկվում են լիցենզավորված աղբավայրեր կամ ենթարկվում վերամշակման: Աղբավայրերում թափոնների պահպանումը պետք է համապատասխանի գործառնական պահանջներին և սանիտարահիգիենիկ սկզբունքներին: Արգելվում է թափոնների տեղադրումը չարտոնված վայրերում: Գորիսի քաղաքապետարանի աղբավայրը գտնվում է քաղաքից 1,2 կմ հեռավորության վրա: Աղբավայրի կառավարման պատասխանատվությունը, ներառյալ նրա հարթեցումը և հողով ծածկելը, գտնվում է աղբահանություն իրականացնող կազմակերպության վրա:

Արգելվում է՝

- Թափոնները պահել և հեռացնել չարտոնված կամ ոչ պատշաճ վայրերում:
- Աղբը տեղադրել թափոնների հեռացման համար չնախատեսված վայրերում:
- Այրել թափոնները:
- Թափոնների համար նախատեսված տարաներում տեղադրել օգտագործված կամ ժամկետանց բժշկական նյութեր, դեղամիջոցներ, հաբեր, քայքայիչ թթուներ,

ներկանյութեր, շարժիչային յուղեր, տարբեր հեղուկներ, պայթուցիկ կամ այլ նմանատիպ վտանգավոր նյութեր և թափոններ:

- Սատկած կենդանիների դիակները տեղադրել թափոնների համար նախատեսված տարաներում:

Աղբատար մեքենաները աղբավայրում ախտահանվում են աղբահանության ծառայություններ մատուցողի կողմից՝ օգտագործելով Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ հաստատված ախտահանիչներ: Թափոնների հավաքման ծառայություն մատուցողը, որը պատասխանատու է թափոնների հավաքման համար, իր պարտականությունները չկատարելու կամ ոչ պատշաճ կատարելու համար պատասխանատվություն է կրում օրենքով սահմանված կարգով: Աղբահանության ծառայություններ մատուցողի պարտավորությունների կատարման նկատմամբ հսկողություն է իրականացնում քաղաքապետը կամ լիազորված անձը (մարմինը):

Գորիս քաղաքում քաղաքի մեկ բնակչի հաշվով տարեկան գոյանում է միջինը 1,44 խորանարդ մետր քաղաքային աղբ: Եթե ենթադրենք, որ քաղաքային թափոնների համար միջին խտության գործակիցը մեկ մետր խորանարդում 0.2 Մգ է, ապա Գորիս քաղաքում մեկ բնակչի հաշվով տարեկան գոյանում է մոտավորապես 288 կգ թափոն: Ուստի ամբողջ Գորիս քաղաքում տարեկան առաջանում է մոտավորապես 8500 տոննա աղբ:

$$1,44 \text{ մ}^3 \times 0,2 \text{ մգ/մ}^3 = 0,288 \text{ մգ} \times 29721 \text{ մարդ} = 8559 \text{ տոննա աղբ}$$

Համաձայն Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության՝ թափոնների հավաքագրումը ժամանակին չկազմակերպելը, չնախատեսված վայրերում աղբ թափելը կամ թափոնների հավաքման համար անհրաժեշտ պայմաններ չապահովելը առաջացնում է հետևյալ պատասխանատվությունը.

1. Աղբահանությունը ժամանակին չկազմակերպելը առաջացնում է տուգանքի նշանակում պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկից երկուհարյուրապատիկի չափով:
2. Մեկ տարվա ընթացքում պարտավորության կրկնակի խախտումն առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երկուհարյուրապատիկից մինչև երեքհարյուրապատիկի չափով:
3. Թափոնները չճշտված և (կամ) չնախատեսված վայրերում թափոնների, թափոնների հավաքման միավորներից, թափոնների տարաներից, թափոնների հավաքման մեքենաներից, ինչպես նաև կազմակերպված և/կամ պլանավորված

թափոնների հեռացման վայրերից դուրս թափելը կհանգեցնի անհատների նկատմամբ կիրառվող դրամական տույժի՝ նվազագույն աշխատավարձի քսանապատիկից մինչև երեսնապատիկի չափով: Պաշտոնատար անձանց դեպքում տույժը կկազմի նվազագույն աշխատավարձի քառասունապատիկից հարյուրապատիկի չափով:

4. Մեկ տարվա ընթացքում 3-րդ ենթակետի կրկնակի խախտումը առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երեսնապատիկից մինչև հիսնապատիկի չափով, իսկ պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ հարյուրապատիկից երկուհարյուրապատիկի չափով:
5. Թափոնների տեղափոխումն (տնօրինումը) առանց աղբահանության պայմանագրի կամ թափոնների տեղափոխումը (տեղահանումը) պայմանագրում նշված նշանակված վայրից (տեղերից) դուրս, կհանգեցնի դրամական տույժի՝ նվազագույն աշխատավարձի քսանապատիկից մինչև երեսունապատիկի չափով, իսկ պաշտոնատար անձանց համար նվազագույն աշխատավարձի քառասունապատիկից մինչև հարյուրապատիկի չափով: Վերոնշյալը մեկ տարվա ընթացքում կրկնելը՝ առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ նվազագույն աշխատավարձի երեսնապատիկից մինչև հիսունապատիկի չափով, իսկ պաշտոնատար անձանց համար՝ նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկից մինչև երկուհարյուրապատիկի չափով:

Գործիսի համայնքի վարչական տարածքից կենցաղային աղբի հավաքումը պետք է իրականացվի համայնքում տեղադրված աղբամաններից, անհատական բնակելի տներից, բնակելի շենքերից, հասարակական նշանակության օբյեկտներից, արտադրական օբյեկտներից: Աղբամանները և տարաները պետք է ախտահանվեն ամիսը մեկ անգամ աղբահանության ծառայություններ մատուցողի կողմից: Կարևոր է, որ ներկայումս համայնքում թափոնների տարանջատում չի իրականացվում (ինչը գերակշռող պրակտիկա է ողջ երկրում, ներառյալ մայրաքաղաքում), բացառությամբ պլաստիկ թափոնների մասի, որը սահմանափակվում է ջրի և խմիչքի համար նախատեսված պլաստիկ շշերով: Թափոնների տարանջատման բացակայությունը համակարգային նորմ է, առանձին դեպքերում նշվում են բացառություններ:

Հայաստանի, այդ թվում՝ Գործիս համայնքի թափոնների կառավարման համակարգի մարտահրավերներից մեկը մեխանիկական-կենսաբանական թափոնների մաքրման

համար Եվրոպայում հայտնաբերված թափոնների կառավարման նման մասնագիտացված թափոնների կառավարման ոչ բավարար քանակն է: Նմանատիպ խնդիրը վերաբերում է հավաքված թափոնների հանձնման վայրերին, որոնք հատուկ օբյեկտներում կանցնեն ձեռքով կամ ավտոմատ տեսակավորման: Հարկ է նշել, որ տարանջատված թափոնների կառավարման խնդրի վրա կարող են ազդել նաև Հայաստանի աշխարհագրական դիրքը և նրա շրջակա հարևանները: Հայաստանի հետ թշնամական հարաբերություններ պահպանող Թուրքիայի և Ադրբեջանի հետ սահմանափակ համագործակցությունը խոչընդոտում է թափոնների հետ կապված խնդիրների լուծմանը: Հայաստանը հենվում է սեփական վերամշակման հզորությունների և Վրաստանի կամ Իրանի հետ առևտրային կապերի վրա: Ադրի տեղափոխումն աշխարհի այլ տարածաշրջաններ բախվում է տնտեսական և նյութատեխնիկական դժվարությունների:

Թափոնների հավաքման համար նախատեսված տարածքներում, որտեղ տեղադրված են աղբամաններ կան նաև տարաներ (հաճախ ցանցանման), որոնք նախատեսված են պլաստիկ թափոններ, մասնավորապես պլաստիկ շշեր հավաքելու համար: Այս աղբամանները տնօրինվում են են հասարակական կազմակերպությունների կողմից՝ իրենց սեփական փոքր ձեռնարկությունների համար:

Գորիսի համայնքապետարանը գրանցում է համայնքի վարչական տարածքից ոչ կոմունալ և խոշոր թափոնների հավաքման և տեղափոխման, ինչպես նաև սանիտարական վճար վճարողների հաշվառման թույլտվությունները:

Թույլտվությունը տրվում է քաղաքապետի կողմից և կարող է տրվել իրավաբանական անձանց, անհատ ձեռնարկատերերին և վճար վճարողներին՝ անկախ հավաքագրման և փոխադրման նպատակով շինարարական և խոշոր թափոնների հավաքման և տեղափոխման համար: Թույլտվություն ստանալու համար իրավաբանական անձը կամ անհատ ձեռներեցը պետք է դիմում ներկայացնի քաղաքապետին: Թույլտվության հայտի հաստատումը հիմնված է քաղաքապետի որոշման վրա: Թույլտվության տրամադրման համար դիմողից գանձվում է տեղական տուրք՝ համաձայն համայնքի ավագանու սահմանած տեղական տուրքի դրույքաչափերի և հանձնաժողովների՝ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությանը համապատասխան: Տեղական տուրքի վճարման հաստատումը և հաստատված դիմումը ստանալուց հետո 3 օրվա ընթացքում թույլտվությունը հանձնվում է դիմողին: Թույլտվության հայտը մերժվում է, եթե հայտատուի կողմից ներկայացված փաստաթղթերը թերի են կամ չեն համապատասխանում ավագանու կողմից հաստատված պայմաններին: Դիմումը գրավոր մերժվում է ներկայացման օրվանից երկօրյա ժամկետում: Մերժման դեպքում պետք է հստակ նշվեն մերժման պատճառները և իրավական հիմքերը: Թույլտվությունը չի կարող փոխանցվել այլ անձի և չի կարող օգտագործվել որևէ այլ կողմի կողմից:

Գործիսի համայնքում աղբահանության վճար վճարողների թվում են ֆիզիկական անձինք, ովքեր տիրապետում կամ տիրում են, տիրապետում կամ օգտագործում են այդ գույքը որևէ այլ իրավունքով (ներառյալ անհատ սեփականատերերը), իրավաբանական անձինք, հիմնարկները, պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինները, իսկ ֆիզիկական անձանց դեպքում՝ կամ վարձակալության կամ անհատույց օգտագործման հիման վրա պետական կամ համայնքային սեփականություն ճանաչված սեփականություն ունեցող իրավաբանական անձինք: Համայնքապետարանը պատասխանատու է թափոնների հավաքման համար վճար վճարողների հաշվառման, թափոնների հավաքման վճարների հաշվարկման, այդ վճարների հավաքագրման (հաշվառման) և հավաքված գումարները համայնքապետարանի բյուջե մուտքագրելու համար: Գործիսի համայնքապետարանում աղբահանության վճար վճարողների հաշվառումը, վճարի հաշվարկը, համայնքապետարանի բյուջե մուտքագրումն իրականացվում է ՀՀ գործող օրենսդրությանը և համայնքի ավագանու սահմանած վճարների դրույքաչափերին համապատասխան: Համայնքապետը վերահսկում է աղբահանության համար վճար վճարողների գրանցումը, վճարների հաշվարկը և աղբահանության ընթացակարգերի պահպանումը:

4. Գորիս խոշորացված համայնքի զարգացման միտումները

Գորիս քաղաքն ունեցած գեղատեսիլ և զբոսաշրջային հատկանիշների շնորհիվ ունի զարգացման և Հայաստանի զբոսաշրջային քարտեզի վրա իր դիրքերն ամրապնդելու հսկայական ներուժ: Սա, անկասկած, կհանգեցնի բնակիչների, հետևաբար նաև համայնքի տնտեսական հզորության զգալի աճին: Տեղական իշխանությունները գիտակցում են այս ներուժը և ջանքեր են գործադրում այդ փաստը հաջողության վերածելու համար: Տեղական իշխանությունները մեծ ուշադրություն են դարձնում շրջակա միջավայրի պաշտպանությանը, որը ոչ միայն կնպաստի տարածքի սոցիալ-տնտեսական զարգացմանը, այլև կծառայի խոշորացված համայնքի բնակչության առողջությանն ու բարեկեցությանը: Քաղաքի՝ որպես զբոսաշրջային վայրի գրավչությունը պահանջում է ոչ միայն համապատասխան հյուրանոցային և ռեստորանային ենթակառուցվածք, որոնք համայնքն առատորեն ունի, այլև թափոնների խնդիրների լուծում և դրանց կառավարում: Միայն մաքուր տարածքը կգրավի զբոսաշրջիկներին և կստեղծի զարգացմանը նպաստող շուկայավարման ցանկալի արդյունքներ:

Հարկ է նաև նշել, որ ներկայումս շատ արժեքավոր ռեսուրսներ վատնվում և անդառնալիորեն կորչում են: Նոր փոփոխությունների տնտեսական կողմը կարող է նպաստել համայնքի տնտեսական զարգացմանը և աշխատատեղերի ստեղծմանը:

Հարկ է նշել, որ ներկայումս շատ ռեսուրսներ, օրինակ՝ այումֆինը, հայտնվում են ընդհանուր թափոնների տարաներում: Այումֆինի մոտակա վերամշակման գործարանի բացակայությունը պարտադիր չէ, որ որոշիչ գործոն լինի արժեքավոր հումքի կորստի համար:

Այստեղ առանցքայինը թափոնների կառավարման ծառայությունների կատարելագործումն է: Քաղաքն ունի մեծ թվով սեփական բնակելի տներ, որոնց թիվը հասնում է մոտ վեց հազարի, ինչը, գուցակցվելով տեղանքի դժվարությունների հետ առաջացնում է տրանսպորտային խնդիրներ: Թափոնների հավաքման ծառայություններ մատուցողները ներկայումս բախվում են ոչ այնքան աղբը աղբավայր տեղափոխելու գործընթացի հետ, այլ այն բանի հետ, որ աղբը պոլիէթիլենային տոպրակներում կախվում կամ թողնվում է սեփական տների դիմաց: Ոչ բոլոր սեփական տներն ունեն թափոնների տարաներ, կամ առկաները հարմարեցված չեն թափոնների հավաքման ժամանակակից տեխնոլոգիական պահանջներին: Թափոնները տոպրակների մեջ թափելը հակահիգիենիկ է: Կենդանիների կողմից պարկերը պատռելու հետևանքով ավելորդ հոգսեր են պատճառվում համայնքապետարանին: Բացի այդ, ամառվա շոգին շրջապատը լցվում է տիպիկ հոտերով: Քաղաքային իշխանությունները տեղյակ են թափոնների հավաքման համար ժամանակակից տրանսպորտային միջոցների և տեխնիկական սարքավորումների ներդրման անհրաժեշտության մասին, որոնք թույլ կտան արագ հեռացնել թափոնները և պաշտպանել շրջակա միջավայրը թափոնների ոչ պատշաճ պահեստավորման բացասական հետևանքներից մինչև դրանց հավաքումը:

Ներկայումս թափոնների տեղափոխումը շատ հաճախ իրականացվում է բաց բեռնախցիկներ ունեցող մեքենաների միջոցով: Եղանակային անբարենպաստ պայմանների ժամանակ թափոնները կարող են թափվել մեքենայից՝ աղտոտել շրջակա միջավայրը, փչացնել շրջակա միջավայրի տեսքը:

Թափոնների կառավարման բարելավումը ոչ միայն բարձրացնում է քաղաքի հեղինակությունը զբոսաշրջիկների աչքում, այլև զգալիորեն բարձրացնում է բնակիչների կյանքի որակը: Թափոնների կառավարման համակարգերի արդյունավետության բարձրացումը կվերացնի թափոնների հավաքագրման խափանումները և թույլ կտա ավելի արդյունավետ օգտագործել ռեսուրսներն ու ջանքերը դրանց հետ աշխատելու համար: Համայնքում խնդիր է նաև տնտեսվարողների ոչ բավարար մասնակցությունը աղբի կառավարման համակարգին: Որոշ կազմակերպություններ խուսափում են վճարներից, իսկ մյուսները չունեն թափոնների պահեստավորման համապատասխան հնարավորություններ: Այս խնդիրների լուծումը պահանջում է պատշաճ արձագանք և տեղական իշխանությունների ռազմավարական նպատակներին համահունչ համակարգի զարգացում:

5. Ինչո՞ւ լեհական փորձը

Լեհաստանի փորձառությունները նշված են այստեղ՝ ցույց տալու համար աղբի կառավարման ոլորտում առկա մարտահրավերներն ու թերությունները: Վերջին երեսուն տարիների ընթացքում Լեհաստանը քաղաքական վերափոխումից և պլանային տնտեսության համակարգի փլուզումից հետո զգալի փոփոխություններ է կրել սոցիալական և տնտեսական տարբեր ոլորտներում: Թափոնների կառավարումն այն ոլորտն էր, որը պահանջում էր համապատասխան ճշգրտումներ: Լեհաստանի շուկայում ավելի համարձակ սկսեցին գործել աղբահանող կազմակերպությունները՝ ինչպես ներքին, այնպես էլ արտասահմանյան: Ընտրովի թափոնների հավաքումն ավելի լայն տարածում գտավ: Տեղական ինքնակառավարման մարմինները և այլ կազմակերպություններ սկսեցին ստեղծել հանրությանը հասանելի տարանջատված թափոնների կոնտեյներային կայաններ: Ներդրվել են իրավական կարգավորումներ, որոնք անհրաժեշտ են դարձնում գույքի սեփականատերերին աղբահանության պայմանագրեր կնքել ընտրված ծառայություններ մատուցողների հետ: Այնուամենայնիվ, այս լուծումներից շատերն իրականացվել են Լեհաստանում՝ առանց դրանց հետևանքների մանրակրկիտ վերլուծության: Կրթական և տեղեկատվական ջանքերի բացակայությունն էլ ավելի խորացրեց թերությունները:

Օրինակ, բնակիչները, թեև օրենքով պարտավորված են եղել աղբահանության պայմանագրեր կնքել ծառայություններ մատուցողների հետ, հաճախ այդ

պարտավորությունը կատարել են նվազագույն չափով: Համայնքապետարանները կարգավորել են թափոնների կառավարումը մաքրության և կարգի պահպանման կանոնակարգերի միջոցով՝ նշելով թափոնների աղբարկղերի պահանջվող տարողությունը՝ հիմնվելով բնակավայրում բնակվող անհատների թվի վրա: Այնուամենայնիվ, քաղաքապետարանները չունենին կազմակերպչական և իրավական գործիքներ՝ ստուգելու տվյալ բնակավայրի բնակիչների իրական թիվը: Արդյունքում՝ բնակելի տների սեփականատերերը կնքում էին աղբահանության պայմանագրեր, սեփական միջոցներով գնում 120 լիտրանոց աղբի տարա և իրենց պարտավորությունը համարում ավարտված: Մոնիտորինգի արդյունքում ունենալով պայմանագիր և տարա, որը դատարկվել է ըստ ժամանակացույցի, ամեն ինչ համարվել է նորմերին համապատասխան: Այնուամենայնիվ, համայնքային հսկիչները հաճախ նշում էին, որ թափոնների համար պահանջվող տարաների տարողունակությունը մեկ անձի համար 60 լիտր է: Հետևաբար, ութ բնակիչ ունեցող անշարժ գույքի սեփականատերը պետք է գներ ընդհանուր 480 լիտր տարողությամբ տարա, բայց նրանք գնում էին 120 լիտրանոց տարա և վճարում դրա դատարկման համար աղբահանության ծառայություն մատուցման վճարը: Հետևաբար, մեծ քանակությամբ թափոններ հայտնվել են խրամատներում, անտառներում և այլ ոչ պիտանի վայրերում կամ պարզապես այրվել բակում գտնվող վառարաններում:

Լեհաստանի համատեքստում, թեև հանրությանը հասանելի թափոնների կոնտեյներների կայանները, հատկապես տարանջատված թափոնների տեսակների համար, ծառայել են որպես մեկնարկային կետ՝ բնակիչներին ուսուցանելու աղբի ընտրովի հավաքման մասին, դրանք երկարաժամկետ հեռանկարում արդյունավետ չեն եղել: Հաճախ բնակիչները օգտագործում էին այս կայանները որպես լրացուցիչ հզորություն իրենց սեփականության աղբարկղերի կողքին: Քանի որ բնակիչներն արդեն վճարում էին իրենց տարածքում նվազագույն չափի աղբարկղը դատարկելու համար, նրանք օգտագործում էին հանրությանը հասանելի տարանջատված թափոնների համար նախատեսված հավաքման կետերը ըստ իրենց նպատակի:

Ընտրովի թափոնների հավաքումն անարդյունավետ էր և հաճախ դառնում էր զուտ ձևականություն, քանի որ հանրության համար հասանելի տարաներում կուտակված թափոնները քիչ առնչություն ունենին տարանջատման հետ: Հետևաբար, սա մարդկանց դեմոտիվացրեց թափոնների տարանջատումից, քանի որ նրանք այլևս չէին տեսնում իրենց նման գործողությունների իմաստը որոշ բնակիչների կողմից պատշաճ վարքագծի բացակայության պատճառով:

Երկար ժամանակ Լեհաստանում կար երեխաների, երիտասարդների և մեծահասակների համար մասնագիտական էկոլոգիական կրթության անհրաժեշտության գիտակցման բացակայություն: Սա ևս մեկ նշան էր երկրում թափոնների կառավարման համակարգում համապարփակ վերափոխման բացակայության մասին: Հասարակական կազմակերպություններն ու տնտեսվարող սուբյեկտները սկսեցին այս խնդրին փոքր մասշտաբով անդրադառնալ: Լայնածավալ կրթական գործունեության իրականացման նախաձեռնողը ZielonyPunkt.co-ն էր (www.zielonypunkt.co, www.facebook.com/ZielonyPunkt.co), որը դարձավ առաջին կազմակերպությունը Լեհաստանում, որը ներդրեց համատարած էկոլոգիական կրթություն քաղաքային կամ մարզային մակարդակով:

Այդ ընթացքում լեհական թափոնների կառավարման համակարգը հասունացավ և փոփոխությունների ենթարկվեց վերափոխման առաջին երկու տասնամյակների մարտահրավերներին դիմակայելու համար: Համակարգը փոփոխելու անհրաժեշտության աճ էր նկատվում՝ ԵՄ-ին Լեհաստանի անդամակցությունից բխող պարտավորությունները կատարելու համար, մասնավորապես՝ ընտրված թափոնների տեսակների վերականգնման և վերամշակման սահմանափակումների առումով: Ամեն տարի սահմանափակումները դառնում էին ավելի խիստ, ինչը պահանջում էր խախտումների պատճառով տույժերից խուսափելու համար թափոնների կառավարման համակարգի արմատական վերանայում: 2013 թվականին տեղի ունեցավ «թափոնների հեղափոխությունը», որի արդյունքում իրականացվեց թափոնների կառավարման համակարգի արմատական վերափոխում:

Նոր համակարգի համաձայն՝ թափոնների սեփականության իրավունքը առանձին բնակիչներից՝ որպես թափոններ արտադրող, տրվեց համայնքին: Տեղական ինքնակառավարման մարմինները պատասխանատու են դարձել իրենց համապատասխան տարածքներում թափոնների կառավարման համար: Քաղաքապետարաններն էին, որ սկսեցին ընտրել աղբահանության ծառայություններ մատուցողներին, որոնց վստահված էր լուծել աղբահանության խնդիրը բնակիչների սեփականություններից: Բնակիչները պարտավոր էին իրենց քաղաքապետարաններին ներկայացնել թափոնների հայտարարագրման ձևեր, որոնք հիմք են հանդիսացել աղբահանության և կառավարման համար վճարների հաշվարկման համար, որոնք վճարվում են քաղաքապետարանին, այլ ոչ աղբահանության ծառայություններ մատուցողին: Ներդրվել են վճարների հաշվարկման չորս եղանակներ՝ բնակիչների թվի, ջրի սպառման, տնային տնտեսության չափի կամ բնակչի սեփականություն հանդիսացող բնակելի տարածքի հիման վրա: Քաղաքապետարաններում մաքրության և կարգուկանոնի պահպանման

մասին ակտի հետագա փոփոխությունների միջոցով Լեհաստանի խորհրդարանը թույլատրեց մեկ համայնքում վճարների հաշվարկման տարբեր մեթոդների համադրություն:

Օրենսդրությունը նաև նախատեսում է թափոնները հինգ տեսակի (թուղթ, մետաղներ և պլաստմասսա, ապակի, օրգանական թափոններ և մնացորդային թափոններ) բաժանելու պարտավորությունը՝ ամբողջ երկրում թափոնների կառավարման համակարգը ստանդարտացնելու նպատակով: Լեհաստանի բոլոր բնակիչները օրենքով պարտավոր են տարանջատել իրենց թափոնները, թեև նման գործելակերպի արդյունավետությունը գործնականում կարող է տարբեր լինել: Այս խնդիրը լուծելու համար Լեհաստանի խորհրդարանը պատժամիջոցներ է սահմանել թափոնների տարանջատման պահանջները չկատարելու համար: Եթե քաղաքապետարանը ստուգումների միջոցով որոշի, որ թափոնները պատշաճ կերպով չեն տարանջատվում որոշակի սեփականության վրա, գույքի սեփականատիրոջից կարող են գանձվել ավելի բարձր վճարներ: Թափոնների կառավարման համակարգը կարգավորող օրենսդրությունը նաև պահանջում է քաղաքապետարաններից իրականացնել կրթական գործունեություն՝ բարձրացնելու բնակիչների իրազեկվածությունը թափոնների տարանջատման և իրենց իրավական պարտավորությունների կատարման վերաբերյալ: Լեհաստանի որոշ մունիցիպալիտետներ շատ լուրջ են վերաբերվում այդ պարտավորությանը, իսկ մյուսները նվազագույն չափով են կատարում այն:

Այս բոլոր փոփոխությունները հանգեցրել են զգալի առաջընթացի Լեհաստանում թափոնների կառավարման զարգացման գործում, թեև համակարգը դեռ չի հասել իր վերջնական ձևին: Մեծ ուշադրություն է դարձվել լեհ բնակիչների կողմից առաջացած թափոններ ստացող քաղաքային օբյեկտների կառուցմանը, արդիականացմանը և զարգացմանը: Այս կառույցներն իրականացնում են թափոնների տեսակավորում և պատրաստում դրանք վերամշակման գործարաններ տեղափոխելու համար: Գործում են թափոնների կառավարման ազգային և տարածաշրջանային պլաններ, որոնք մատնանշում են նաև անհրաժեշտ ներդրումային ծրագրերը, որոնք ունեն շրջակա միջավայրի պաշտպանության հիմնադրամներից ֆինանսական աջակցություն ստանալու ներուժ: Տարեցտարի իրավիճակը շարունակում է ամրապնդվել՝ նվազագույնի հասցնելու համար Լեհաստանի բնակչության կողմից տարեկան գոյացած տասնյակ միլիոնավոր տոննա թափոնների քանակը, որոնք հայտնվում են աղբավայրերում: Կարևոր է, որ թափոնների հիերարխիայի համաձայն, աղբավայրը թափոնների հեռացման վերջին միջոցն է և, ի վերջո, նախատեսվում է վերացնել դրանք: Վերամշակումը առաջնահերթ է համարվում որպես թափոնների վերամշակման

առաջնային ձև: Այն թափոնների համար, որոնք չեն կարող վերամշակվել կամ տնտեսապես շահավետ չէ դրանց վերամշակելը կամ անիրագործելի է դա անել, քաղաքային թափոնների այրման կայաններում այրման միջոցով էներգիայի վերականգնման նպատակով օգտագործելն է: Միայն այն թափոնները, որոնք հնարավոր չէ այլ կերպ կառավարել, տեղափոխվում են աղբավայրեր: Կան նաև ծրագրեր ի վերջո վերացնելու նաև այս տարբերակը ամբողջությամբ փակ շրջանաձև տնտեսության մոդելի հասնելու համար:

6. Գծային տնտեսությունից դեպի շրջանաձև տնտեսություն

Պետք է ընդգծել, որ ներկայիս տնտեսական մոդելը հիմնված է առաջնային ռեսուրսների զգալի շահագործման վրա՝ հաճախ վատնելով երկրորդական ռեսուրսների զգալի քանակություն: Դա պայմանավորված է, մի կողմից, աղբի վերամշակման ոլորտի ոչ համարժեք զարգացմամբ, մյուս կողմից՝ այս իրավիճակից շահող արտադրողների հարմարավետությամբ: Անհրաժեշտ է նշել, որ փաթեթավորողները հաճախ բարդացնում են վերամշակման գործընթացը՝ համատեղելով տարբեր տեսակի նյութեր, որոնք դժվար է առանձնացնել: Կարևոր է ձևավորել շուկան և բարձրացնել սպառողների տեղեկացվածությունը, որպեսզի գիտակցաբար ընտրեն փաթեթավորում, որը հեշտացնում է հետագա վերամշակումը: Ավելին, բնակիչների համար շատ կարևոր է ձգտել հնարավորինս քիչ թափոններ առաջացնել: Արտադրանքի նախագծման փուլը, հաշվի առնելով օգտագործվող նյութերը, դրանց միացումները և որոշակի ապրանքների ավելորդ փաթեթավորումից խուսափելը, նույնքան կարևոր է, որքան թափոնների արդյունավետ մշակումը: Մեկ այլ ասպեկտ, որին պետք է ուշադրություն դարձնել, արտադրանքի օգտագործման երկարատևությունն է, քանի որ բնակիչների իրազեկվածության բարձրացումը կարող է խրախուսել արտադրողներին արտադրել ավելի երկար կյանք ունեցող ապրանքներ:

7. Թափոնների կառավարման համակարգի տեսլականը

Հայաստանի Գորիս քաղաքում և ավելի լայնորեն ամբողջ Գորիս խոշորացված համայնքում թափոնների կառավարման արդյունավետ համակարգի ներդրման ռազմավարությունը կպահանջի կոնկրետ որոշումների ընդունում և մի շարք իրավական, կազմակերպչական, ներդրումային և կրթական լուծումների իրականացում: Կարևորն այն է, որ այս միջոցառումները պետք է փոխկապակցվեն և համակողմանիորեն իրականացվեն: Առանց անհրաժեշտ գործողությունների

միաժամանակյա իրականացման առանձին որոշումներ կայացնելը կարող է չտալ ցանկալի արդյունքներ և կարող է խաթարել քաղաքը Հայաստանում թափոնների կառավարման համակարգերի առաջատար կազմակերպիչ դարձնելու ջանքերը:

Ժամանակակից աշխարհում թափոնների կառավարումը դարձել է կրիտիկական մարտահրավեր աշխարհի շատ երկրների և տարածաշրջանների, այդ թվում՝ Հայաստանի համար: Բնակչության և սպառման աճի հետ մեկտեղ առաջացած թափոնների քանակը շարունակում է մեծանալ՝ հանգեցնելով մարզերում թափոնների անվերահսկելի կուտակմանը և դրա բացասական ազդեցությանը բնական միջավայրի վրա: Թափոնների շրջակա միջավայրի և հանրային առողջության վրա ազդեցությունները նվազեցնելու համար անհրաժեշտ է կիրառել թափոնների կառավարման արդյունավետ, կայուն և տարածաշրջանին հատուկ համակարգեր: Ի պատասխան սրան՝ շատ մարզեր ընդունում են թափոնների կառավարման համակարգեր, որոնք կենտրոնացած են թափոնների կրճատման և աղբավայրերի բեռի մեղմացման վրա:

Դրան հասնելու համար մենք առաջարկում ենք Հայաստանի Գորիս քաղաքի համար թափոնների կառավարման համակարգի ներդրման ռազմավարություն, որը բաղկացած է մի քանի հիմնական տարրերից, որոնք ուղղված են թափոնների կառավարման օղակը փակելուն: Նախատեսված նպատակն է ձևավորել թափոնների կառավարման համակարգ, որը կձգտի ստեղծել շրջանաձև տնտեսություն՝ նվազեցնելով թափոնների առաջացումը և հնարավորինս երկար օգտագործել ստացված նյութերը: Գծային մոդելի փոխարեն, որտեղ ռեսուրսներն արդյունահանվում, սպառվում և հեռացվում են, փակ օղակի համակարգերը նպատակ ունեն պահպանել նյութերը շրջանառության մեջ՝ վերամշակման, վերաօգտագործման և վերամշակման միջոցով: Նման մոտեցումը բերում է բազմաթիվ օգուտներ, ներառյալ նոր ռեսուրսների արդյունահանման անհրաժեշտության կրճատումը, շրջակա միջավայրի վնասի նվազագույնի հասցնելը և տնտեսական նոր հնարավորությունների ստեղծումը: Թափոնների փակ կառավարումը ներդնելով՝ համայնքները և մարզերը կարող են նվազեցնել շրջակա միջավայրի վրա իրենց ազդեցությունը և կառուցել ավելի կայուն ապագա:

Թափոնների կառավարման արդյունավետ համակարգի ներդրումը կարևոր քայլ է շրջակա միջավայրի պահպանման ուղղությամբ: Այս նպատակին հասնելու համար անհրաժեշտ է իրականացնել թափոնների կառավարման արդյունավետ ռազմավարություն, որն ընդգրկում է տարբեր ոլորտներ և բնագավառներ: Նման ռազմավարության հիմնական տարրը կրթությունն է և բնակիչների և

ձեռնարկությունների իրազեկվածության բարձրացումը թափոնների կայուն կառավարման առավելությունների, ինչպես նաև թափոնների տարանջատման և հեռացման մեթոդների մասին: Լավ մշակված և իրականացված տեղեկատվական և կրթական արշավները, այլ գործողությունների հետ մեկտեղ, կօգնեն ապահովել ռազմավարության հաջող իրականացումը և երկարաժամկետ օգուտների հասնել շրջակա միջավայրի և տեղական համայնքի համար:

Այս ռազմավարության իրականացման գործում տեղական ինքնակառավարման մարմինների և տարբեր շահագրգիռ կողմերի համագործակցությունը կարող է դրական արդյունքներ տալ: Թափոնների կառավարման հետ կապված գործողությունների համատեղ պլանավորումը և իրականացումը ոչ միայն կմիավորի տեղական համայնքները, այլև մարդկանց և կազմակերպություններին կներգրավի փոփոխությունները խթանելու գործում: Տեղական իշխանությունը կարող է օգտագործել բնակիչների ներուժը՝ էներգիան և նվիրվածությունը միասին ամրապնդելու ձեռք բերված արդյունքները: Համատեղ տեղեկատվական արշավները, վերապատրաստման դասընթացները և տարանջատման ու վերամշակման վերաբերյալ համապարփակ կրթությունը, ինչպես նաև տեղական ղեկավարների հետ վտանգավոր թափոնների և ենթակառուցվածքների հետ կապված ներդրումների հավաքման կետերի ստեղծումը, կխթանեն իրականացվող փոփոխությունների ընդունմանը:

Կարևոր է հնարավորություն տալ բնակիչներին ոչ միայն իրականացնել թափոնների ընտրովի հավաքում, այլ նաև հնարավորություններ ընձեռել բոլոր տեսակի թափոնների հեռացման համար՝ պահպանելով շրջակա միջավայրի պահպանության և գեղագիտության սկզբունքները: Դրան հասնելու համար նախատեսվում են զգալի ներդրումներ թափոնների կառավարման ոլորտում, որոնք, սակայն, չպետք է տարանջատվեն տարածաշրջանային, ազգային և միջազգային նկատառումներից՝ կապված թափոնների կառավարման գլոբալ կարողությունների հետ:

Թափոնների տարանջատման և վերամշակման ոլորտում համագործակցությունը առանցքային է թափոնների կառավարման համակարգի երկարաժամկետ զարգացման համար: Բնակիչները, հասարակական կազմակերպությունները և ձեռնարկությունները կարող են միասին մասնակցել թափոնների տարանջատման և վերամշակման գործընթացներին: Սա կարող է ներառել տարանջատված թափոնների հավաքման կազմակերպում, ինչպես, օրինակ, թափոնների համար հատուկ պարկեր և տարաներ տրամադրելը, նաև թափոնների վերամշակման համար երկրորդական հումքի հավաքման կազմակերպում կամ աջակցություն:

Տեղական իշխանությունները, փորձագետները և ոչ կառավարական կազմակերպությունները կարող են միասնաբար վերահսկել և գնահատել թափոնների կառավարման իրականացվող գործողությունների արդյունավետությունը: Նման մոնիտորինգը կարող է ներառել թափոնների տարանջատման մակարդակի հետևում, թափոնների հավաքման և վերամշակման համակարգերի արդյունավետության գնահատում և աղբավայրերի շրջակայքում օդի և ջրի որակի մոնիտորինգ:

Տարբեր շահագրգիռ կողմերի միջև համագործակցությունը կարևոր է թափոնների կառավարման ռազմավարությունների հաջող իրականացման համար: Համագործակցության միջոցով կարելի է ավելի լավ արդյունքների հասնել թափոնները նվազագույնի հասցնելու, վերամշակելու առումով: Համոզվելու համար, որ իրականացվող գործողությունները տալիս են ակնկալվող արդյունքները, անհրաժեշտ է վերահսկել և գնահատել դրանց արդյունավետությունը: Այս նպատակով կարող են օգտագործվել մի քանի գործիքներ.

- Գոյացած թափոնների քանակի և տեսակների և դրանց հեռացման մեթոդների կանոնավոր ուսումնասիրություն:
- Թափոնների կառավարման հետ կապված ծախսերի վերլուծություն, ներառյալ հավաքման, տեղափոխման, տեսակավորման և վերամշակման, ինչպես նաև հեռացման ծախսերը:
- Շրջակա միջավայրի աղտոտվածության մակարդակի, ներառյալ հողի, օդի և ջրի որակի վերաբերյալ հետազոտություն:
- Թափոնների կառավարման համակարգում բնակիչների և ձեռնարկությունների ներգրավվածության մակարդակի գնահատում:
- Ռազմավարության իրականացման հետ կապված ցանկացած խնդրի վերլուծություն և դրանց հաղթահարման համար լուծումների որոնում:

Մոնիտորինգի և գնահատման արդյունքների հիման վրա կարելի է ճշգրտումներ կատարել ռազմավարության մեջ հաշվի առնելով փոփոխվող կարիքներն ու պայմանները:

8. Ընտրովի թափոնների հավաքման կազմակերպություն

Թափոնների կառավարման համակարգի ներդրման հիմքը ընտրովի թափոնների հավաքման ներդրումն է: Կարևոր է բնակիչներին հնարավորություն ընձեռել տարբեր տեսակի թափոններ տեղավորել նախատեսված տարաներում՝ տալով պատշաճ հնարավորություն մշակման և վերամշակման համար:

Աղբյուրը՝ Fundacja Większe Mniejsze-ի արխիվից

Վերոնշյալի լույսի ներքո այս ռազմավարությունն առաջարկում է թափոնների ընտրովի հավաքման հատուկ շրջանակի կիրառում: Ընտրովի թափոնների հավաքումը պետք է ներառի ինչպես ենթակառուցվածքի հետ կապված գործողություններ, այնպես էլ իրականացնի ուղեկցող գործողություններ, այդ թվում՝

- Թափոնների ընտրովի հավաքման համար համապատասխան ենթակառուցվածքի և տարաների ապահովում, ինչպիսիք են վերամշակվող նյութերի համար նախատեսված տարաները, կենսաքայքայվող թափոնների համար կոմպոստացման աղբամանները և վտանգավոր թափոնների համար նախատեսված տարաները: Կարևոր է, որ այդ տարաները հեշտությամբ հասանելի լինեն բնակիչներին և պարբերաբար դատարկվեն:
- Թափոնների տարանջատման խրախուսական համակարգերի ներդրում, օրինակ՝ պարգևատրման ծրագիր, որտեղ բնակիչները միավորներ են վաստակում թափոնների ճիշտ տարանջատման համար, որոնք հետագայում

կարող են օգտագործվել մշակութային միջոցառումների, շինարարական աղբի համար աղբարկղեր պատվիրելու և այլ դեպքերում:

- Բնակիչների համար կրթական ծրագրերի իրականացում՝ աղբի տարանջատման հետ կապված գիտելիքներ և հմտություններ ձեռք բերելու և սովորելու, թե թափոնների որ տեսակները պետք է տեղադրվեն հատուկ տարաներում: Այս նախաձեռնությունները պետք է լինեն կանոնավոր և հասանելի քաղաքի բոլոր բնակիչների համար:
- Համագործակցություն ոչ կառավարական կազմակերպությունների և թափոնների կառավարման տեղական ընկերությունների հետ, որոնք կարող են աջակցել տարանջատված թափոնների հավաքման և մշակման գործում: Թափոնների կառավարման նոր համակարգի ներդրման գործում ֆինանսական և կազմակերպչական աջակցություն ցուցաբերելու համար անհրաժեշտ է նաև համագործակցություն պետական կառույցների հետ:
- Թափոնների հավաքման և հեռացման համար տարբերակված վճարների կիրառում՝ հիմք ընդունելով թափոնների ընտրովի հավաքագրմանը մասնակցությունը կամ մասնակից չլինելը՝ որպես իրականացվող փոփոխություններում ակտիվ ներգրավվելու խթան:

Թափոնների ընտրովի հավաքագրմամբ զբաղվելու համար ամենակարևոր սկզբնական խնդիրը բնակիչների համար համապատասխան ենթակառուցվածքի ապահովումն է: Կարևոր է ապահովել աղբի հավաքման բավարար քանակի կետեր և համապատասխան սարքավորումներ: Հաշվի առնելով բնակիչների ծանոթ լինելը տոպրակներով թափոնների հավաքմանը, գուցե արժե դիտարկել այն տարբերակը, որը թույլ կտա բնակիչներին շարունակել օգտագործել հատուկ գույներով պարկեր (կապույտ՝ թղթի, կանաչ՝ ապակու, դեղին՝ մետաղների և պլաստմասսայի, շագանակագույն՝ օրգանական թափոնների համար, սև, այլ՝ չտարանջատված թափոնների համար) ժամանակավորապես, բայց թափոնների ավելի մանրամասն տարանջատմամբ: Միևնույն ժամանակ, բոլոր բնակելի օբյեկտները պետք է հազեցած լինեն տարաներով՝ չտարանջատված քաղաքային աղբը հավաքելու համար: Բիզնեսի սեփականատերերը կարող են գնել իրենց սեփական տարաները: Բացի այդ, շահավետ կլինի, հատկապես Գորիս քաղաքում, սկսել թափոնների հավաքման ժամանակակից կետերի տեղադրումը, որոնք ոչ միայն կապահովեն գեղագիտական գրավչություն, այլև թույլ կտան իրական ժամանակում վերահսկել առանձին տարաների լցվածության մակարդակը, բնակիչների կողմից կուտակված թափոնների քաշը և հեշտացնել թափոնների ընտրովի պատշաճ հավաքագրման ստուգումը: Այս լուծումը հատկապես

հարմար կլինի բազմաբնակարան կամ բազմանդամ ընտանքիների համար: Թափոնների հավաքման նման ժամանակակից մեթոդը նույնպես լավ կաշխատի համայնքում բոլոր այն դեպքերում, երբ տներում միայնակ ապրող բնակիչները բախվում են իրենց սեփական տարածքներում թափոնների ընտրովի հավաքում իրականացնելու դժվարություններին:

Աղբյուրը՝ Fundacja Większe Mniejsze-ի արխիվից

Այս լուծման առավելությունը կոնտեյնրի մուտքի ավտոմատ բացումն է բնակչի մուտքի քարտով: Այն չի պահանջում ֆիզիկական ուժ, որն ապահովում է ավելի հեշտ մուտք դեպի աղբարկղեր տարեցների կամ թափոններ թափող երեխաների համար: Այս համակարգը, որը հաջողությամբ ներդրվել է լեհական պայմաններում, ապահովում է տարանջատված թափոնների քանակի զգալի աճ՝ դրանով իսկ ցանկալի արդյունքների բարձրացնելով վերամշակման մակարդակը:

Աղբյուրը՝ Fundacja Większe Mniejsze-ի արխիվից

Գորիս քաղաքի համար նպատակ ունենալով խթանել նրա իմիջը լավ լուծում կլինի առանձնահատուկ նշանակություն ունեցող վայրերում ստորգետնյա աղբարկղերի ներդրումը: Այս ստորգետնյա տարաները թույլ են տալիս թաքցնել աղբի հավաքման աղբամանները գետնի տակ: Մակերևույթում կլինեն կոկիկ հեռացման սարքեր, որոնք պարունակում են նաև ուսումնական նյութեր թափոնների տեսակների վերաբերյալ, տեղադրված տարաների հավաքածուի հատուկ հատվածներում:

Աղբյուրը՝ Fundacja Większe Mniejsze-ի արխիվից

Աղբյուրը՝ Fundacja Większe Mniejsze-ի արխիվից

Ընտրովի թափոնների հավաքման համակարգի կարևոր տարրը պետք է լինի քաղաքի տարածքում գտնվող ուսումնական հաստատություններում աղբի տարաների ապահովումը: Այս տարաները պետք է օգտագործվեն օգտագործված մարտկոցների,

փոքր էլեկտրոնային սարքերի, ինչպես նաև հիմնական թափոնների տեսակների հավաքման համար, ինչպիսիք են թուղթը, ապակին, մետաղները և պլաստմասսան: Արժե հաշվի առնել նախակրթարաններին և դպրոցներին պարզևատրելու լրացուցիչ խթանը՝ հիմնվելով դրանց հավաքագրման արդյունքների վրա, որպեսզի նրանք ավելի ներգրավված լինեն թափոնների կառավարման պրակտիկայի խթանման և բնակիչների շրջանում իրազեկվածության բարձրացման գործում:

Ժամկետանց դեղերի համար նախատեսված տարաները պետք է տեղադրվեն դեղատներում, դեղատների կետերում և առողջապահական կենտրոններում, որպեսզի ապահովվեն հատուկ տեսակի այս թափոնների արդյունավետ հեռացումը ընդհանուր թափոնների հոսքից տարանջատումից հետո: Սա շատ կարևոր է ակտիվ նյութերից առաջացած կենսաբանական և քիմիական վտանգների առումով: Դրանց պատշաճ հավաքագրումը կարող է հեշտացվել՝ ապահովելով հատուկ աղբարկղերի հեշտ հասանելիություն նշանակված վայրերում:

Շատ կարևոր է ստեղծել բնակիչներին հասանելի կենցաղային թափոնների ընտրովի հավաքման կետ (PSZOK), որը կմշակի քաղաքային թափոնների զգալի մասը, ինչը հաճախ դժվարություն է ներկայացնում հեռացման առումով (օրինակ՝ սնդիկ պարունակող թափոններ, մեծածավալ թափոններ, անվադողեր և այլն: .): Հավաքման կետը կարող է օգտագործվել նաև կրթական գործունեության համար՝ հատուկ նախագծված կրթական ուղու միջոցով, ինչպես նաև պարբերաբար գովազդային արշավների միջոցով, որոնք ներառում են թափոնների փոխանակում ծառերի տնկիների և թփերի հետ:

9. Կենցաղային թափոնների ընտրովի հավաքման կետ

Կենցաղային թափոնների ընտրովի հավաքման կետի (ԿԹԸՀԿ) ստեղծումը թափոնների կառավարման համակարգի արժեքավոր լրացում է: Բնակիչներին հասանելի այս կետը թույլ է տալիս նրանց այստեղ բերել տարբեր տեսակի թափոններ և իրենց հարմարության դեպքում դրանք դնել հատուկ տարաներում: Այս լուծումն օգնում է կանխել թափոնների հեռացումը չարտոնված վայրերից, համակարգից դուրս և դրա սկզբունքներին հակառակ: Կենցաղային թափոնների ընտրովի հավաքման կետերը վճռորոշ դեր են խաղում մաքուր միջավայրի ձևավորման գործում և թույլ են տալիս բնակիչներին ավելի լավ վերաբերմունք ունենալ թափոնների կառավարման համակարգի հետ:

Կենցաղային թափոնների ընտրովի հավաքման կետը Պիլայում, որը հագեցած է կշռման կշեռքով, մուտքի համար հարմար թեքահարթակով, վտանգավոր թափոնների պահեստավորման կայանով և թափոնների տարբեր տեսակների համար նախատեսված տարաներով, ինչպես նաև անձնակազմի համար նախատեսված հարմարություններով:

Աղբյուրը՝ Fundacja Większe Mniejsze-ի արխիվից

Բնակիչները բարձր կգնահատեն նման օբյեկտների գոյությունը: Լեհաստանում կենցաղային թափոնների ընտրովի հավաքման կետերը (ԿԹԸՀԿ) հաճախ գտնվում են քաղաքի տարածքում և որևէ վտանգ չեն ներկայացնում բնակիչների համար՝ թափոնների ընդունման արդյունավետ գործընթացների, ամենաբարձր

չափանիշներին համապատասխան շինարարական աշխատանքների և տարաների, ներառյալ հերմետիկների կիրառման պատճառով: Թափոնների կանոնավոր հավաքումը կհեշտացնի թափոնները համապատասխան վայրեր ուղղելու գործընթացը՝ առանց քաղաքի ողջ տարածքում զանգվածային կամ խնդրահարույց թափոններ հավաքելու անհրաժեշտության:

Արժե նաև դիտարկել շարժական ԿԹԸՀԿ -ի հայեցակարգի ներդրումը, որն ի վիճակի կլինի հավաքել թափոնները Գորիս քաղաքից դուրս գտնվող վայրերից՝ նախատեսված օրերին՝ ըստ կանխորոշված ժամանակացույցի: Կարևոր է լուծել միայնակ անհատների, հատկապես տարեցների և հաշմանդամություն ունեցող անձանց կարիքները, ովքեր առողջական պայմանների կամ տրանսպորտի բացակայության պատճառով ի վիճակի չեն թափել մեծածավալ կամ խնդրահարույց թափոնները: Շարժական ԿԹԸՀԿ -ն շահագործող թիմը կարող է օգնել տարեցներին մեծածավալ կամ խնդրահարույց թափոնների հեռացման հարցում՝ նախնական հեռախոսային ծանուցումից հետո:

10. Ընտրովի թափոնների հավաքում և վերամշակում

Թափոնների ընտրովի հավաքման համակարգը կազմակերպելիս չափազանց կարևոր է պլանավորել թափոնների ամբողջական հավաքումը՝ սկսած բնակիչներից դրանց հավաքման փուլից մինչև փոխադրման փուլ, գերադասելի է մինչև դրանցից օգտվելու հնարավորությունները: Կարևոր է, որ տարանջատված ռեսուրսները ծառայեն որպես ապրանքներ, որոնք կարող են եկամուտներ ստեղծել՝ ֆինանսավորելու թափոնների կառավարման համակարգի ծախսերի մի մասը կամ ֆինանսավորելու ընտրված ներդրումները՝ համակարգի հնարավորություններն ընդլայնելու համար:

Ենթադրելով Գորիս քաղաքում հինգ տեսակի ընտրովի թափոնների հավաքման համակարգի վերջնական ներդրում, առանձնացված ռեսուրսները կարող են հիմնականում կառավարվել Հայաստանի ներսում: Ինչպես որոշվել է, թղթի վերամշակման ձեռնարկությունները գտնվում են Շիրակի մարզում և մայրաքաղաքում, մետաղամշակման ձեռնարկություններ կան նաև Երևանում, իսկ Կոտայքի մարզում՝ ապակու վերամշակման գործարան: Ենթադրելով, որ պլաստմասե նյութերը կմշակվեն Գորիսի համայնքում ստեղծված հասարակական կազմակերպությունների կողմից, որոնք ներկայումս դա անում են ավելի փոքր մասշտաբով, ռեսուրսների մասնաբաժնի առումով ամբողջ համակարգը ամբողջական կլինի: Կենսաթափոնները պետք է կոմպոստացվեն հենց բնակիչների կողմից՝ որպես տեղեկատվական և խրախուսող ծրագրի մի մաս: Չտարանջատված թափոնները

կուղղվեն աղբավայրեր: Նշանակված օբյեկտներ թափոններ ուղարկելու խոչընդոտներից մեկը ոչ այնքան հեռավորությունն է, որը 200-300 կիլոմետր է, որքան տեղանքը, որը փոխադրումը դարձնում է ոչ այնքան ժամանակատար, որքան ծախսատար: Սա կնվազեցնի տարանջատված ռեսուրսների վաճառքից հնարավոր եկամուտները:

Թափոնների կառավարման համակարգի կառուցման և զարգացման առանցքային խնդիրն է լինելու երկրորդային ռեսուրսների վերամշակմամբ զբաղվող ընկերությունների հետ համագործակցությունը, քանի որ նրանք կարող են ձեռք բերել թափոններից ստացված ռեսուրսները: Սա կօգնի նվազեցնել թափոնների հեռացման ծախսերը և կնպաստի առաջնային ռեսուրսների օգտագործման կրճատմանը: Գործառնական առցանց ռեսուրսների փոխանակման ստեղծումը կարող է լավ լուծում լինել: Նման լուծումը կարող է արդյունավետ աշխատել տարածաշրջանային մասշտաբով, ինչպես նաև խրախուսել այլ քաղաքներին համագործակցել թափոնների կառավարման հարցում: Համայնքային համագործակցության ուժը, որը հիմնված է լայնամասշտաբ տնտեսության վրա, անկասկած ավելի մեծ կլինի, քան առանձին տեղական ինքնակառավարման միավորներինը:

11. Համայնքների միավորումը՝ որպես աջակցություն մարզում թափոնների կառավարման համակարգի զարգացմանը

Գորիս քաղաքի համար կարևոր կլինի Սյունիքի մարզում միջքաղաքային միավորման կամ համայնքների միավորման ստեղծման նախաձեռնությունը՝ որպես թափոնների կառավարման համակարգի զարգացման աջակցություն: Նման կառույցը զգալիորեն ավելի մեծ ներուժ կունենա թափոնների կառավարման խնդիրների համար ֆինանսական ռեսուրսներ ձեռք բերելու և թույլ կտա անհրաժեշտ մակրո մասշտաբի ներդրումներ, որոնք անհրազորելի կամ տնտեսապես անհրազորելի կլինեն մեկ տեղական ինքնակառավարման միավորի համար: Պետք է հաշվի առնել մի քանի փոխադրման կայաններով օբյեկտի կառուցումը, որը համատեղում է բնակիչների կողմից թափոնների տեսակավորման տարրերը առանձին տեսակների և դրանց նախապատրաստման համար նշանակման վայր տեղափոխելու համար, միաժամանակ ծառայելով որպես միջանկյալ պահեստարան թափոնների համար, մինչև դրանք տեղափոխվեն վերամշակման գործարաններ: Նման հաստատությունը, որը սպասարկում է մոտ 150,000 բնակչությամբ բնակեցված տարածաշրջանին, տնտեսապես արդարացված կլինի և, հիմնվելով լեհական փորձի վրա, գործնականում շատ արդյունավետ կլինի:

Թափոնների կառավարմամբ զբաղվող միջքաղաքային ասոցիացիաներն ապացուցել են, որ շատ հաջողակ են լեհական համատեքստում: Նման ասոցիացիաների հիմնական առավելություններից մեկը մասշտաբի տնտեսությունն է, որը հնարավորություն է տալիս իրականացնել ներդրումային խնդիրներ, որոնք վեր են առանձին տեղական ինքնակառավարման մարմինների հնարավորություններից: Թեև համայնքների միջև համաձայնագրերի ստեղծումը հնարավոր է իրավական և ֆորմալ-կազմակերպչական շրջանակներում, արժե դիտարկել նաև թափոնների կառավարման երկարաժամկետ զարգացման այս քայլը:

12. Թափոնների կառավարման համակարգում անհրաժեշտ ներդրումներ

Ժամանակակից տեխնոլոգիաների ներդրումը, որը թույլ է տալիս թափոններից երկրորդական հումքի վերականգնումը, կարևոր քայլ է թափոնների համապարփակ կառավարման ուղղությամբ: Բնակիչների կողմից հավաքված նախնական տեսակավորված թափոնների համար Սյունիքի մարզում թափոնների տեսակավորման օբյեկտի հիմնումը, որը թույլ կտա երկրորդական հումքի արդյունահանումը, ինչպիսիք են թուղթը, պլաստիկը, մետաղները և ապակին, ճիշտ քայլ կլինի թափոնների հեռանկարային զարգացման համար: Սա կհեշտացնի դրանց վերաօգտագործումը արտադրական գործընթացներում՝ դրանով իսկ նվազեցնելով աղբավայրերում պահվող թափոնների քանակը և նվազեցնելով թափոնների կառավարման ծախսերը:

Հաշվի առնելով քաղաքի սեփական տների թիվը, որը կազմում է վեց հազար, պետք է անհապաղ քննարկել ստանդարտներին համապատասխանող և ժամանակակից մեքենաներով արդյունավետ դատարկվող տարաների գնումը: Տարաները պետք է լինեն անիվներով՝ աղբահանող խմբերի կողմից հեշտ տեղաշարժվելու համար: Բացի այդ, բոլոր օբյեկտներում թափոնների ընտրովի հավաքագրման ներդրմամբ, անհրաժեշտ կլինի դրանց տրամադրել վերամշակվող թափոնների պարկեր՝ տարեկան նվազագույնը 12 հավաքածուով:

Միաժամանակ, հաշվի առնելով քաղաքի մասշտաբները, պետք է ներդրումներ կատարվեն աղբի հավաքման մոդուլային մոտովորապես երեսուն կայաններում այն բնակիչների համար, ովքեր կհայտարարեն դրանք օգտագործելու իրենց պատրաստակամության մասին, եթե մինչև դրանք թափոնների հավաքման ծառայություն մատուցողի կողմից հավաքելը պահելու տեղ չունեն:

Քաղաքային թափոնների ընտրովի հավաքման կետում և վտանգավոր թափոնների շարժական հավաքման կետում ներդրումներ կատարելը կլրացնի քաղաքի թափոնների կառավարման ողջ համակարգը: Թափոնների կառավարման համակարգի զարգացման հետ կապված մնացած ծախսերը պահանջում են ավելի մեծ կոալիցիայի ստեղծում՝ միջքաղաքային ասոցիացիայի կամ տեղական ինքնակառավարման մարմինների միավորման տեսքով:

13. Թափոնների կառավարման համակարգի զարգացման ֆինանսավորում

Թափոնների կառավարման ոլորտում անհրաժեշտ ներդրումները պահանջում են կոնկրետ ֆինանսական միջոցներ: Թափոնների կառավարման համակարգի զարգացումը պետք է տա ակնկալվող արդյունքներ՝ տնտեսական գործընթացներում երկրորդային հումքի օգտագործման ավելացման, աղբավայրերի թափոնների կրճատման, թափոնների կառավարման ծախսերի նվազման և բնակիչների շրջանում էկոլոգիական վերաբերմունքի խթանման առումով: Ներդրումային գործունեությունը կներառի միանվագ, կարճաժամկետ և պարբերական ծախսեր: Կրթական և տեղեկատվական ջանքերը պետք է շարունակաբար իրականացվեն, քանի որ ոչ համապարփակ և հատուկենտ գործողություններով գիտելիքի տարածմամբ չենք կարող ակնկալել, որ կփոխվի մարդկանց վերաբերմունքը:

Թափոնների կառավարման համակարգի զարգացման ֆինանսավորման աղբյուրներից պետք է նշել հետևյալը.

- Ազգային, տարածաշրջանային և տեղական հիմնադրամներ,
- Միջազգային կառույցների զարգացման աջակցության ծրագրերից միջոցներ,
- Հատուկ երկրների զարգացման աջակցության ծրագրերից միջոցներ,
- Միջազգային համագործակցության զարգացմանն աջակցող միջոցներ, այդ թվում՝ փորձի փոխանակմանն ուղղված կրթական ծրագրեր,
- Մասնավոր հիմնադրամներ՝ ներդրումային գործընթացներին մասնակցելու շահագրգիռ ձեռնարկությունների շրջանակում:

Անվճար դրամաշնորհների կամ արտոնյալ զարգացման վարկերի տեսքով ռեսուրսներ ներգրավելով հնարավոր կլինի իրականացնել անհրաժեշտ ներդրումներ՝ թափոնների կառավարումը հաջորդ մակարդակ բարձրացնելու համար: Հնարավորություններ փնտրելը և արտաքին ֆինանսավորման ձեռքբերումը պետք է դառնան

շարունակական ջանքերի հիմնաքարը: Միջազգային գործընկերությունները և սերտ համագործակցությունը գործընկերների հետ Հայաստանում և արտերկրում կարևոր նշանակություն կունենան այս հարցում:

14. Գործարձակությունը որպես խելացի քաղաք

«Խելացի քաղաքը» քաղաք է, որն օգտագործում է տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաները՝ բարձրացնելու քաղաքային ենթակառուցվածքների և դրա բաղադրիչների ինտերակտիվությունն ու արդյունավետությունը՝ նպատակ ունենալով բարելավել բնակիչների կյանքի որակը: Ի սկզբանե «խելացի քաղաք» տերմինը վերաբերում էր վերջին հասանելի տեխնոլոգիաների օգտագործմանը այնպես, որ լավագույնս ծառայի քաղաքի բնակիչներին առօրյա կյանքում: Սկզբում ուշադրությունը կենտրոնացված էր հասարակական տրանսպորտի և ճանապարհային ազդանշանների անխափան աշխատանքի ապահովման վրա, քանի որ տրանսպորտը և հաղորդակցությունը ճանաչվեցին որպես քաղաքի բնակիչների կյանքի որակի վրա ամենամեծ ազդեցություն ունեցող ուղղություններ: Smart City լուծումների մշակումը հանգեցրել է համակարգերի ներդրմանը, որոնք փնտրում են մատչելի կայանատեղիներ կամ հայտնաբերում և տեղեկացնում են երթևեկության խցանումների մասին պիկ ժամերին: Սովորական է հավաքել և մշակել քաղաքային երթևեկության օգտատերերի գտնվելու վայրի տվյալները՝ դրանք օգտագործելով բնակիչների կյանքի որակը բարելավելու և նպատակային մարքեթինգային բովանդակություն տրամադրելու համար: Խելացի քաղաքն այլևս պարզապես տեղեկատվություն չէ, որը գալիս է հանրային հաստատություններից դեպի բնակիչներ. այն ավելի ու ավելի է ենթադրում երկխոսություն բնակիչների և քաղաքապետարանի միջև: Նախկինում բնակիչները պարզապես իրենց համար պատրաստված տեղեկատվության ստացողներն էին, օրինակ՝ գործող կայքերի կամ հավելվածների միջոցով: Մեր օրերում բնակիչները հանդես են գալիս նախաձեռնությամբ և ստեղծում բովանդակություն և տեղեկատվություն, որը հանրային հաստատությունը բաժանում է մյուս բնակիչներին՝ այն արժեքավոր դարձնելով նրանց առօրյա կյանքի և քաղաքային «ջունգլիներում» նավարկելու համար: Բնակիչների նման մասնակցությունն ու ներգրավվածությունը համայնքի առօրյային չափազանց կարևոր է ոչ միայն երթևեկության խցանումների կամ անսարք լուսատուների մասին տեղեկատվության ստացման առավելությունների առումով: Ամենաեական կողմն այն է, որ մասնակցելով տեղեկատվության ստեղծման գործընթացին, բնակիչները զարգացնում են իրենց քաղաքացիական գիտակցությունը և կոլեկտիվ նախաձեռնություններին մասնակցելու ցանկությունը:

Բնակիչների բարձր տեղեկացվածությունը որոշիչ ազդեցություն ունի թափոնների կառավարման հետ կապված քաղաքային նախաձեռնությունների հաջողության վրա, մասնավորապես՝ վերամշակման համապատասխան մակարդակի հասնելու համար: Այսօրվա «Խելացի քաղաքներում» թափոնների կառավարման մեջ կա ցրված և ոչ համագործակցող կառույց: Ժամանակակից տեխնոլոգիաների կիրառումը մասնատված է և վերաբերում է միայն թափոնների կառավարման ընտրված ոլորտներին, որոնց ներդրման և շահագործման առավելությունները հասնում են միայն ստացողների նեղ խմբին:

Քաղաքներում հայտնաբերված ամենատարածված օրինակը բջջային հավելվածն է կամ կայքէջը, որը բնակիչներին նախապես տեղեկացնում է աղբի հավաքման ժամանակացույցի մասին: Սա արժեքավոր տեղեկատվություն է մոռացկոտ անհատների համար, բայց, ցավոք, այն կենտրոնացված է և կապ չունի արհեստական ինտելեկտի հետ, որը դինամիկ կերպով կանխատեսում է փոփոխվող պայմանները: Լեհաստանում լայնորեն կիրառվող մեկ այլ օրինակ է թափոնների տարաների նույնականացման համակարգը, որը հիմնված է RFID տեխնոլոգիայի վրա: Այս համակարգը թույլ է տալիս նույնականացնել, թե որ աղբարկղերն են դատարկվել, որոնք՝ ոչ: Այն հիանալի գործիք է քաղաքային գույքը կառավարելու և վերահսկելու, թե արդյո՞ք աղբահանող ընկերությունները կատարում են իրենց պարտավորությունները: Բնակիչները անուղղակիորեն օգտվում են այս համակարգից՝ վճարելով իրական մատուցած ծառայությունների դիմաց:

Մեկ այլ տեխնոլոգիա, որը դանդաղորեն մուտք է գործում Լեհաստան, թափոնների տարաների լցման մակարդակի չափումն է: Այս համակարգը բարձր արդյունավետություն ունի աղբահանության արդյունավետ հավաքագրման կազմակերպման գործում քաղաքապետարանի անունից այդ խնդիրն իրականացնող ընկերության կողմից: Թափոններ հավաքող ընկերությունները, օգտագործելով տվյալների փոխանցման տեխնոլոգիաները, շարունակաբար վերահսկում են աղբարկղերի ներկա մակարդակը քաղաքի տարածքում: Այս տեղեկատվության երկարաժամկետ կանխատեսումներ ստեղծող այգորիթմների հետ միասին, ընկերությունը հավաքում է միայն այն աղբարկղերը, որոնք դա պահանջում են, այսինքն՝ նրանք, որոնք լիքն են: Այս գործիքը արդյունավետորեն պայքարում է ֆիքսված ժամանակացույցի համաձայն թափոնների հավաքման ոչ տնտեսական պրակտիկայի դեմ, ինչը հաճախ հանգեցնում է տարաների մասնակի դատարկմանը: Քաղաքում այս համակարգից օգտվող բնակիչները խուսափում են լցված տարաների խնդրից, ինչի արդյունքում աղբահանության ծառայությունը շատ բարձր է: Դինամիկ հավաքումը ներառում է փոփոխական իրականությանը ակտիվորեն արձագանքել՝

որոշելով թափոնների հավաքումը աղբարկղերից, որոնք պահանջում են դա: Որոշվում է հավաքվող աղբարկղերի քանակը, և նախատեսվում է աղբատար մեքենայի համար օպտիմալ երթուղի՝ հաշվի առնելով երթևեկության ինտենսիվությունը նրա աշխատանքային ժամերին: Արևմտյան Եվրոպայում նման համակարգեր առաջարկող ընկերությունները թափոնների հավաքման աշխատանքային ծախսերում հասնում են մոտ 20% խնայողության: Ամբողջությամբ ներդրված և կայունացված համակարգերի դեպքում այդ խնայողությունները կարող են հասնել նույնիսկ 30%-ի: Թափոնների հավաքման ընկերությունը հիմնական խնայողությունները ձեռք է բերում պլանային գործառնություններից դինամիկ առցանց գործառնությունների անցնելու միջոցով:

Ներկայումս կիրառվող համակարգը ներառում է թափոնների նույնականացում կաշուն պիտակների կամ չիպերի միջոցով՝ տնային տնտեսություններին հատկացված նույնացուցիչներով: Այս համակարգերը հիմնականում օգտագործվում են մեկ ընտանիքով բնակարաններում, որտեղ տնային տնտեսությունները հավաքում են տեսակավորված թափոններ (թուղթ, ապակի, մետաղներ, պլաստմասսա, օրգանական) պիտակավորված տոպրակների մեջ: Նշանակված նույնացուցիչով կաշուն պիտակները կամ չիպը տեղեկատվական համակարգում ծառայում է որպես հաստատում, որ բնակիչը կատարում է թափոնների տարանջատման պարտավորությունը և իր տան առջև դրել է որոշակի մասնաբաժնի տոպրակ հավաքման համար: Բացի այդ, պարտավորության զգացումն ամրապնդվում է միմյանց նկատմամբ հսկող հարևանների հոգեբանական գործոնով:

Smart City-ի ոլորտում վերը նշված բոլոր լուծումները խառն են և փոխկապակցված չեն մեկ միասնական համակարգի մեջ, որը կարող է համախմբել և մշակել տվյալները՝ բարելավելու բնակիչների կյանքի որակը: Խելացի քաղաքների թափոնների կառավարման ոլորտում վերջին ձեռքբերումը անհատական թափոնների տարանջատման համակարգերն է (SISO): Մինչ այժմ քաղաքների թափոնների կառավարման համակարգում թափոնների կյանքի ցիկլի սկզբնական փուլը մարզինալացված էր: Հիմնական ուշադրությունը և ներդրումներն ուղղվել են դեպի այն փուլերը, որոնք հետևում են թափոնների հավաքագրմանը դրա կուտակման կետից: Աղբյուրում աղբահանության կազմակերպումը սահմանափակվել է կրթական գործունեությամբ և բնակելի տարածքներում համապատասխան գույներով տարաների գնմամբ և տեղադրմամբ: Արդյունաբերության փորձագետները շեշտում են փոփոխությունների անհրաժեշտությունը՝ աղբյուրից տարանջատված թափոնների արդյունավետ, արդյունավետ և բարձրորակ հավաքագրման հասնելու համար: SISO համակարգերը ներկայումս վայելում են լայն աջակցություն և աճող ժողովրդականություն Բարձր զարգացած երկրներում:

Նման համակարգերի շահագործման սկզբունքը ներառում է տնային տնտեսություններում առաջացած բոլոր քաղաքային թափոնների չափումը, այսինքն՝ սկզբնաղբյուրում: SISO-ի հիմնական առավելությունը թափոններ արտադրողների անանունության վերացումն է, հատկապես բազմաբնակարան շենքերում, որտեղ թափոնները կուտակվում են ընդհանուր վայրում: Սա ձեռք է բերվում թափոնների տոպրակները չիպով կամ կպչուն պիտակով պիտակավորելով, որը պարունակում է յուրաքանչյուր տնային տնտեսության համար նախատեսված ծածկագիր: Նման լուծումները պահանջում են համակարգի մշակում, որը միավորում է տարբեր քաղաքիչներ:

Լիովին ինտեգրված համակարգը բաղկացած է տարբեր քաղաքիչներից, այդ թվում՝ թափոնների տարաների լցման մակարդակի չափման, տեսողական մոնիտորինգի, թափոնների կշռման, լիազորված ընկերությունների կողմից տարաների դատարկման կառավարման և բեռնարկղերի մուտքի վերահսկման համակարգերից: Նման համակարգերը բազմաթիվ կարևոր գործառնություններ են կատարում քաղաքապետարանի կողմից բնակիչներին մատուցվող ծառայությունների տեսանկյունից: Նման համակարգերի գնումը պետք է դիտարկել որպես երկարաժամկետ ներդրումներ՝ մի շարք առավելություններով, որոնց օգտագործման մակարդակը կախված է օգտագործողից:

Ուստի, Գորիսի քաղաքի թափոնների կառավարման համակարգի զարգացման համար, մենք առաջարկում ենք ժամանակակից լուծումներ, որոնք ունեն բարձր արդյունավետություն և երկարակեցություն:

15. Էկոլոգիական կրթություն՝ ուղղված բնակիչների իրազեկման բարձրացմանը

Բնապահպանական կրթությունը աներևակայելի կարևոր դեր է խաղում թափոնների կառավարման արդյունավետ համակարգի ձևավորման գործում: Առանց բնակիչների ներգրավման անհնար է արդյունավետ համակարգ կառուցել: Բնակիչներին թափոնների կառավարմանը մասնակցությունից ազատելը կպահանջի հսկայական ֆինանսական ներդրումներ, որոնք ներկայումս անհասանելի են: Հետևաբար, ուշադրության կենտրոնում պետք է լինի թափոնների կառավարման համակարգում բնակիչների ակտիվ և համակողմանի ներգրավումը: Նրանք գործընթացի վճռորոշ մասն են կազմում և կորոշեն դրա զարգացման մակարդակը առաջիկա տարիներին:

Այս նախաձեռնությունների շրջանակներում իրականացվող կրթական միջոցառումները պետք է հարմարեցվեն յուրաքանչյուր տարիքային խմբի՝ երեխաների, երիտասարդների և մեծահասակների համար: Շատ կարևոր է կրթական մեթոդները հարմարեցնել թիրախային լսարանին՝ դրանց արդյունավետությունը առավելագույնի հասցնելու համար: Բացի այդ, պետք է հաշվի առնել ընտրված անհատների ընկալման կարողությունները՝ հատկապես հաշվի առնելով ֆիզիկական սահմանափակումները, ինչպիսիք են տարեցների շրջանում վատ տեսողությունը:

Նախորդ տարիներին «Większe Mniejsze» հիմնադրամի կողմից կրթական ծրագրեր իրականացնելու լեհական փորձը հստակ ցույց է տալիս անկախ տարիքից բնակիչներին կրթելու անհրաժեշտությունը: Լեհական մասնագիտական բազմաթիվ հրապարակումներ բացահայտորեն ընդգծում են անհատների ներգրավվածությունը և նրանց գիտելիքների ձեռքբերման և ներգրավման հնարավորություններ ընձեռելու անհրաժեշտությունը:

Ինչպես նշել են դոկտոր Միրոսլավ Բաբիարզը (Կելցեի Յան Կոչանովսկու համալսարան) և պարոն Պավել Գարբուզիկը (Կելցեի Յան Կոչանովսկու համալսարան) 2017 թվականին լույս տեսած «Բնապահպանական կրթությունը՝ որպես երեխաների և երիտասարդների ուսուցման առաջնահերթություն» վերնագրով իրենց ուսումնասիրության մեջ, որն ընդգծում է բնապահպանական կրթության կարևորությունը, կարևոր է կրթական գործունեություն իրականացնել երկու մակարդակով. առաջին մակարդակը վերաբերում է կրթական համակարգին՝ նախադպրոցականից մինչև բարձրագույն կրթություն, որտեղ կարևոր է դասագրքերի, տեղեկատվական նյութերի օգտագործումը, օլիմպիադաների և մրցույթների կազմակերպումը: Բնապահպանական կրթության երկրորդ մակարդակը ոչ ֆորմալ կրթությունն է, որն իրականացվում է մարկետինգի միջոցով, ինչպիսիք են թուոցիկները, բրոշյուրները, տեղեկատվական նյութերը, ինչպես նաև տարբեր տեսակի դասընթացներ, ցուցահանդեսներ, էքսկուրսիաներ և ժամանակակից տեխնոլոգիաների վրա հիմնված մեթոդների կիրառում: Հեղինակների խոսքով, անցկացված հարցման ժամանակ լեհ ուսուցիչների միայն 13%-ն է հայտարարել, որ բնապահպանական կրթություն իրականացնելու համար իրենք աջակցության կարիք չունեն: Հետևաբար, ձեռնարկվող գործողությունները պետք է ծառայեն ոչ միայն մատաղ սերնդի անմիջական կրթությանը, այլև աջակցեն ուսուցիչներին արդյունքի հասնելու գործում:

Մյուս կողմից, Քաղաքացիական կրթության կենտրոնը 2020 թվականի «Կլիմայի փոփոխություն» վերնագրված հետազոտական զեկույցում ընդգծում է, որ երեխաները,

պատանիները և երիտասարդները չունեն գործնական ուղեցույց կլիմայի փոփոխության հետևանքները մեղմելու վերաբերյալ: Ջեկույցում նշվում է, որ հարցվածների 56%-ը հետևում է վիճակի և կլիմայի փոփոխությունների վերաբերյալ տեղեկատվությանը՝ հենվելով գիտելիքների առկա աղբյուրների վրա, որոնք նրանք համարում են անբավարար: Լեհ երիտասարդները որպես կլիմայական պայմանների համար ամենահայտնի գործողություններ են համարում թափոնների տարանջատումը (66%), ջրի սպառման կրճատումը (62%) և գնումների սահմանափակումը (56%): Մարդկանց համար ամենամեծ վտանգ ներկայացնող բնապահպանական մարտահրավերների շարքում հարցման մասնակիցները նշել են կլիմայի փոփոխությունը (27%), բնապահպանական աղետները (21%), օդի որակը (17%), թափոնների արտադրությունը (11%), բնական ռեսուրսների սպառումը (9%): %), աղտոտվածությունը, հողի դեգրադացիան (7%) և ջրի կառավարումը(7%):

Ուսուցիչների մասնակցությամբ կրթական գործունեության հիմնավորմանն առնչվող զգալի տեղեկատվություն տրամադրվում է նաև «Zródló» բնապահպանական գործողությունների կենտրոնի կողմից: Քշիշտոֆ Վիչովալեկի և Մալգորգատա Շվիդերեկի կողմից 2011թ.-ին պատրաստած վերլուծության մեջ և զեկույցում նրանք հարցում են անցկացրել 986 ուսուցիչների հետ՝ պարզելով, որ նրանց 87%-ը լրացուցիչ տեղեկություններ է փնտրում բնապահպանական կրթության և դրա բովանդակության վերաբերյալ: Մինևույն ժամանակ, զեկույցում նշվում է, որ կրթական փոխազդեցության ամենաարդյունավետ մեթոդներն են կրթական խաղերը, գրավիչ դասախոսությունների ներկայացումները, դիդակտիկ քննարկումները և նախագծերի վրա հիմնված մեթոդները: Կարևոր է, որ ուսուցիչները կարևորում են ակնկալվող աջակցությունը բնապահպանական էքսկուրսիաների կազմակերպման (56%), մասնագետների կողմից դասեր անցկացնելու (54%) և ուսանողների համար ուսումնական նյութերի պատրաստման առումով (53%):

Ավելին, Տուշինսկայի լիգայի (Վարշավայի համալսարան) և Ադամ Կովալսկի (PAP Słupsk) կողմից իրականացված «Տեղական համայնքները շրջակա միջավայրի պաշտպանության և կայուն զարգացման համար» վերնագրով հետազոտությունը նույնպես կարևոր է ծրագրի պլանավորման համար: Այս ուսումնասիրությունը հիմնված է Հյուսիսային Լեհաստանի Պոմերանյան շրջանի հետազոտության արդյունքների վրա: Այն ցույց է տալիս, որ հարցվողների 40,91%-ի համար բնապահպանական տեղեկատվության հիմնական աղբյուրը մասնագիտացված գրականությունն է, որին հաջորդում են սեմինարներն ու դասընթացները (40%), հեռուստատեսային և ռադիոհաղորդումները (39,58%): Հարցվածների զգալի 78,28%-ը նշել է տեղական համայնքների բնապահպանական կրթության անհրաժեշտությունը,

որը պետք է իրականացվի քաղաքապետարանի կողմից տեղական միջավայրի համար կրթական ծրագրերի միջոցով: Հարցված տեղական համայնքների ներկայացուցիչների տեսակետները ցույց են տալիս տեղական ինքնակառավարման մարմինների նկատմամբ կրթական հաստատությունների և մեծահասակների ինտեգրման ակնկալիքը՝ շրջակա միջավայրի պաշտպանության լայն շրջանակում իրագրվածության բարձրացման ընդհանուր նպատակով:

16. Գիտակից սպառողը՝ որպես կրթական գործողությունների թիրախ

Կրթական և տեղեկատվական գործունեության նպատակին կարելի է հասնել գործողության երկու ուղղությունների միջոցով. Առաջինը կրթությունն է, որն ուղղված է հնարավորինս քիչ թափոններ առաջացնելուն, որոնք մտնում են թափոնների կառավարման համակարգ: Երկրորդը կրթությունն է այն թափոնների տարանջատման վերաբերյալ, որոնցից հնարավոր չէ խուսափել և ի վերջո դրանք կհայտնվեն թափոնների կառավարման համակարգում:

Կարևոր է հիշել, որ ամենալավ թափոնն այն է, որն ի սկզբանե չի առաջացել: Միայն որպես երկրորդական մոտեցում, լիարժեք տարանջատված թափոնները համարվում են լավ թափոններ: Հետևաբար, ուշադրությունը պետք է կենտրոնացնել թափոնների կանխարգելման և մեկանգամյա օգտագործման նյութերի կրճատմանը նպաստելու վրա: Դրան կարող են նպաստել տարբեր գործողություններ, ինչպիսիք են.

- Միանգամյա օգտագործման փաթեթավորման փոխարեն բազմակիների խթանում:
- Աջակցել տարածքի բնակիչների շրջանում գրոյական թափոնների հայեցակարգին՝ խրախուսելու թափոնների առաջացման կրճատումը:
- Խթանել և խրախուսել բազմակի օգտագործման գործիքների օգտագործումը, ինչպիսիք են գնումների պայուսակները, բաժակները և շշերը:
- Հարթակների ստեղծում և աջակցություն, որոնք թույլ են տալիս բնակիչներին նվիրաբերել այնպիսի իրեր, որոնց կարիքն այլևս չունեն տնային տնտեսությունները:
- Բնակիչներին կրթել սննդի վերամշակման և սննդի ավելորդ թափոններից խուսափելու վերաբերյալ:
- Բնակիչներին խրախուսել կոմպոստացնել օրգանական թափոնները:

Այս միջոցառումները կօգնեն նվազեցնել առաջացող թափոնների քանակը և բարձրացնել բնակիչների բնապահպանական իրազեկությունը: Նշված վերջին կետի համատեքստում կարևոր է ընդգծել, որ օրգանական թափոնները (խոհանոցային և կանաչ այգեգործության թափոնները) կազմում են գոյացած ընդհանուր թափոնների զգալի տոկոսը: Համաձայն լեհական թափոնների կառուցվածքի մասին զեկույցների՝ օրգանական թափոնները կազմում են ամբողջ թափոնների զանգվածի 40-50%-ը՝ կախված տարածաշրջանից կամ բնակիչների բնակելի տարածքներից: Թափոնների կառավարման համակարգից այդ թափոնների հոսքերի վերացումը բնակիչների կողմից անհատապես կառավարելու միջոցով զգալիորեն կթեթևացվի թափոնների կառավարման համակարգը և, հետևաբար, կնվազեն դրա զարգացման և պահպանման ֆինանսական ծախսերը: Արժե Գորիս քաղաքում իրականացնել պիլոտային ծրագիր, որը կենտրոնացած է կենսաթափոնների կառավարման վրա՝ բնակիչներին անհատական կոմպոստատորներ տրամադրելով և կոլեկտիվ կոմպոստացման օբյեկտներ ստեղծելով: Կենսաթափոնների կառավարման նման մոդելը կթեթևացնի թափոնների կառավարման համակարգը զգալի քանակությամբ թափոններից, և արտադրված կոմպոստը կարող է օգտագործվել բնակիչների կամ համայնքի կողմից՝ պարարտացնելու այգիները, նոր ծառատունկները և թփերը, հատկապես հաշվի առնելով, որ Գորիս քաղաքը նպատակ ունի դառնալ կանաչ քաղաք և ավելացնել կանաչ տարածքների տոկոսը իր վարչական տարածքում: Որպեսզի բնակիչները շահագրգռված լինեն կենսաթափոնները կոմպոստացնելու, նրանց համար գործողության խթաններ կարող են լինել մնացած թափոնների հավաքման և կառավարման վճարների մեջ հատուկ զեղչերը:

17. Թափոնների կառավարման համակարգին աջակցող կրթական գործունեություն

Ինչպես նշվեց, կրթական գործունեության իրականացումը պետք է ուղղված լինի բոլոր բնակիչներին և միշտ հարմարեցված լինի թիրախային խմբերին՝ գործունեության հատուկ ձևաչափերի առումով: Ներգրավման տարբեր ձևերն ավելի արդյունավետ կլինեն երեխաների և երիտասարդների շրջանում, մինչդեռ մյուսները հաջողակ կլինեն չափահաս բնակիչներին, ներառյալ տարեցներին, ներգրավելու առումով: Կարևոր է նաև նշել, որ մեծահասակների վրա ազդելը կարող է շատ արդյունավետ լինել երեխաների միջոցով: Ծնողները, տատիկներն ու պապիկները ընկալում են իրենց երեխաների ու թոռների հաղորդած հաղորդագրությունները՝ ուշադրություն դարձնելով նրանց ասելիքին: Հետևաբար, մեծահասակների սովորություններն ու առօրյան փոխելն ամենահեշտն է՝ երիտասարդների ներգրավմամբ:

Բացի այդ, երիտասարդները կձևավորեն աշխարհը բնական սերնդավիճակության միջոցով, ուստի կրթական ջանքերը պետք է հիմնականում կենտրոնանան այս խմբի կրթման վրա՝ աջակցող գործողություններով, որոնք ուղղված են այլ անհատների, ինչպիսիք են աշխատունակ տարիքի մեծահասակները և տարեցները:

Նախադպրոցական տարիքի երեխաների կրթություն (5-6 տարեկան). Կրթական գործունեության շրջանակներում նախադպրոցական տարիքի երեխաների համար նախատեսված միջոցառումները պետք է պատվեն նրանց հետաքրքրասիրությունը խթանելու և բույսերի ու կենդանիների, շրջապատող աշխարհի հանդեպ հոգատարության շուրջ: Կենցաղային աղբը ներկայացնող տարբեր քարտերով դիդակտիկ գորգերի տեսքով ուսուցողական խաղերը հիանալի կաշխատեն: Երեխաները պատրաստակամորեն մասնակցում են մինչև 30 րոպե տևողությամբ միջոցառումներին, որոնց ընթացքում նրանք ուշադրությամբ լսում են կարճ դասախոսություններ, որոնց հաջորդում է թափոնների կոլեկտիվ տարանջատումը: Երեխաները լիարժեք էներգիայով զբաղվում են նման կրթական գործունեությամբ՝ ցուցադրելով իրենց առկա գիտելիքները և, առաջին հերթին, ձեռք բերելով տարբեր տեսակի թափոնների դասակարգման կարևոր մի քանի սկզբունքներ: Արժե մանկապարտեզներն ու նախադպրոցական ստորաբաժանումները շարունակաբար համալրել երկարատև ուսուցման միջոցներով, քանի որ դրանց անհատական արտադրությունը զգալի ծախսեր չի պահանջում, բայց հնարավորություն է տալիս արդյունավետ շարունակական կրթություն ստանալ ամենաերիտասարդ սովորողների համար: Միջոցառումների կազմակերպումը, որտեղ երեխաները ծառ են տնկում և խնամում դրանք, մասնակցում են թռչունների սնուցման կամ բնադրման տուփերի տեղադրմանը, արդյունավետորեն կլրացնեն բնապահպանական գործողությունները:

Աղբյուրը՝ իրականացված կրթական ծրագրերի Fundacja Większe Mniejsze-ի արխիվից:

Կրտսեր երեխաների կրթություն (7-9 տարեկան). Այս տարիքային խմբի երեխաների կրթական գործունեությունը կարող է իրականացվել մի քանի ձևով: Մի կողմից, մասնագետների կողմից անցկացվող սեմինարները արդյունավետ գործիք են: Մյուս կողմից, ուշագրավ միջոցառումների թվում են գեղարվեստական մրցույթների կազմակերպումը մրցանակներով, որոնք միշտ գրավում են երեխաների ուշադրությունը, ինչպես նաև բացօթյա միջոցառումներ երեխաների համար տարբեր կրթական վայրերով և շրջակա միջավայրի պահպանությանն առնչվող թեմատիկ բեմադրություններ:

Աղբյուրը՝ իրականացված կրթական ծրագրերի Fundacja Większe Mniejsze-ի արխիվից:

Ավելի մեծ երեխաների կրթություն (10-12 տարեկան). Այս տարիքային խմբի երեխաների կրթական գործունեությունը կարող է իրականացվել տարբեր մեթոդների կիրառմամբ: Իհարկե, մասնագետների ղեկավարությամբ անցկացվող սեմինարներն ապացուցել են իրենց արդյունավետությունը դրական արդյունքների հասնելու համար: Բացի այդ, մրցանակներով կամ բացօթյա միջոցառումներով մրցույթներ կազմակերպելը նույնպես կարող է ցանկալի ազդեցություն ունենալ: Այս տարիքային խմբի համար արժե նաև դիտարկել էքսկուրսիաներ դեպի թափոնների կառավարման հաստատություններ կամ էկոլոգիապես մաքուր վերաբերմունք ձևավորելու համար կարևոր նշանակություն ունեցող այլ վայրեր (բուսաբանական այգիներ, կենդանաբանական այգիներ, ազգային պարկեր):

Աղբյուրը՝ իրականացված կրթական ծրագրերի Fundacja Większe Mniejsze-ի արխիվից:

Կրտսեր պատանիների կրթություն (13-15 տարեկան). Երիտասարդ դեռահասների այս տարիքային խմբի համար, ի լրումն այլ տարիքային խմբերում իրականացվող գործողությունների, ինչպիսիք են հանդիպումները մասնագետների հետ, օլիմպիադաների (այդ թվում՝ առցանց) կազմակերպումը կարող է շատ շահավետ լինել: Այս օլիմպիադաները թույլ են տալիս իրական ժամանակում գնահատել մրցութային արդյունքները: Թափոնների թեմայով քաղաքային խաղերը, աղբահանների կրթական որսը և խմբակային մրցակցության այլ ձևերը նույնպես բարձր արդյունավետություն ունեն այս տարիքային խմբի համար: Դեռահասները, ովքեր միմյանց միջև դրական

մրցակցություն են իրականացնում, կարող են զգալիորեն բարձրացնել իրենց մտավոր ներուժը թափոնների կառավարման ոլորտում:

Աղբյուրը՝ իրականացված կրթական ծրագրերի Fundacja Większe Mniejsze-ի արխիվից:

Ավագ երիտասարդների (16-18 տարեկան) կրթություն. Այս տարիքային խումբը բաղկացած է երիտասարդներից, ովքեր լրջությամբ են մոտենում բազմաթիվ հարցերի: Նրանց մասնագետների հետ հանդիպումների հնարավորություններ ընձեռելը և նրանց ստեղծարարությունը ավելի բարձր մակարդակի վրա բարձրացնելը, թափոնների տարանջատման մասին գովազդային տեսանյութերի ստեղծման մրցույթների կամ շրջակա միջավայրի պաշտպանության հայեցակարգերի մշակման միջոցով, լավ գաղափար է կրթական արդյունավետության տեսանկյունից: Այս տարիքում շատ կարևոր է երիտասարդներին ներգրավել ծրագրերի վրա հիմնված միջոցառումներում, որոնք թույլ են տալիս նրանց լիարժեք մասնակցել թափոնների կառավարման

համակարգի ձևավորմանը: Միայն դրանից հետո կարելի է հասնել համակարգի զարգացմանը նրանց լիարժեք հանձնառությանը:

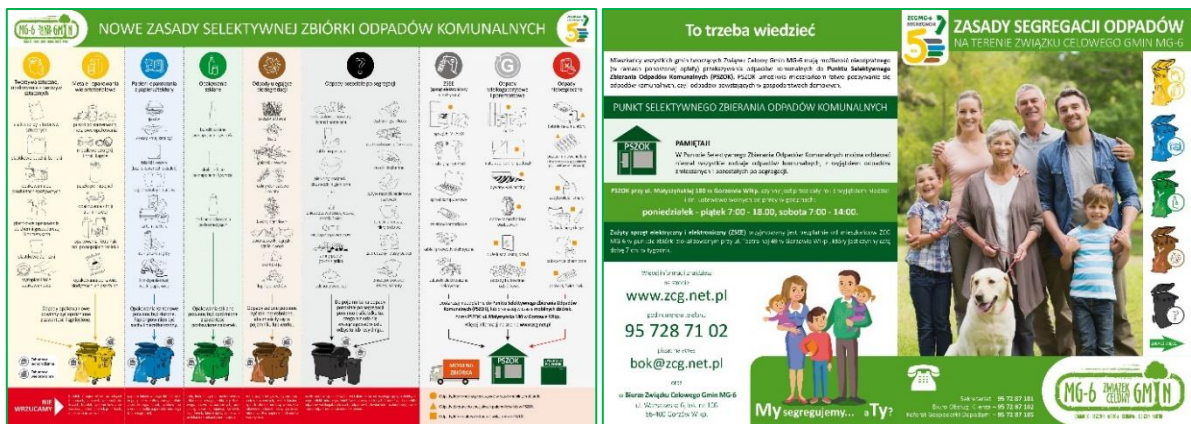
Աղբյուրը՝ իրականացված կրթական ծրագրերի Fundacja Większe Mniejsze-ի արխիվից:

Մեծահասակների կրթություն. Երբ խոսքը վերաբերում է թափոնների կառավարման մասին մեծահասակներին կրթելուն, կարևոր է հաշվի առնել նրանց բնութագրերը՝ որպես տեղեկատվություն ստացողներ: Ցանկացած նոր կազմակերպչական և իրավական լուծումների իրականացման ընթացքում արժեքավոր է բաց հանդիպումների կազմակերպումը բնակիչների համար: Չնայած սահմանափակ ազատ ժամանակին՝ մեծահասակները պատրաստ են խորամուխ լինել նոր զարգացումների մեջ, հատկապես այն զարգացումների, որոնք վերաբերում են ներդրվող փոփոխությունների տնտեսական ասպեկտներին: Թափոնների կառավարման համակարգում փոփոխությունների բնույթի և նպատակի մասին մանրամասն տեղեկությունների հետ մեկտեղ փաստացի և տեղեկատվական բացատրություններ տալը միշտ էլ գնահատելի մոտեցում է:

Աղբյուրը՝ իրականացված կրթական ծրագրերի Fundacja Większe Mniejsze-ի արխիվից:

Ավագների կրթություն. Հաճախ անտեսվող խումբը, երբ խոսքը վերաբերում է տեղեկատվական գործունեությանը, տարեցներն են: Շատ կարևոր է պատրաստել հստակ տեղեկատվական նյութեր, որոնք հատուկ հարմարեցված են այս թիրախային խմբի համար, ինչը նրանց հնարավորություն կտա մասնակցել թափոնների կառավարման համակարգին՝ առանց վախենալու նոր փոփոխություններից: Թափոնների կառավարման նոր համակարգում կարևոր է տարեցների անվտանգության ապահովումը: Հասկապես տարեցների համար կարևոր է օգնության գիծ ապահովելը, որը կարող է նաև ծառայել որպես կոնտակտային համար՝ միայնակ կամ հաշմանդամություն ունեցող տարեցների մեծածավալ կամ խնդրահարույց թափոնների հավաքման կազմակերպման համար:

Աղբյուրը՝ իրականացված կրթական ծրագրերի Fundacja Większe Mniejsze-ի արխիվից:

Վերոնշյալ տարիքային խմբերից յուրաքանչյուրին պետք է տրամադրվեն հատուկ մշակված ուսումնական նյութեր, որոնք կպարունակեն աղբի կառավարման համակարգում իրենց մասնակցության վերաբերյալ էական բովանդակությամբ նյութեր: Ավանդական տպագիր նյութերը, առցանց լուծումները՝ անցանկալի իրերի շուկայով և թափոնների հեռացման մեթոդների որոնման համակարգով, կամրապնդեն թափոնների կառավարման համակարգը:

18. Փոփոխությունները և տեղական համայնքի վերաբերմունքը

Թափոնների կառավարման ռազմավարության իրականացումը և թափոնների կառավարման համակարգերի զարգացումը պահանջում են բնակիչների և ձեռնարկությունների ակտիվ ներգրավվածություն: Հետևաբար, վստահության ձևավորումը և տեղական համայնքի և բիզնեսի հետ արդյունավետ հաղորդակցությունը ռազմավարության հիմնական տարրերն են: Մարդիկ

հիմնականում վախենում են փոփոխությունից, քանի որ այն բերում է անորոշություն և սթրես: Շատ կարևոր է վերացնել թափոնների կառավարման համակարգի մասնակիցների ցանկացած կասկած և մտահոգություն: Մարդկանց հետ շփվելու համար կարող են օգտագործվել տարբեր գործիքներ և մեթոդներ.

- Տեղեկատվական և կրթական արշավներ, ինչպիսիք են հանդիպումների, վերապատրաստման դասընթացների, կոնֆերանսների և տեղեկատվական արշավների կազմակերպումը տեղական լրատվամիջոցներում:
- Բնակիչների և ձեռնարկությունների համար տեղեկատվական և աջակցության համակարգի ստեղծում, ինչպիսիք են հեռախոսային օգնության գծերը և կայքերը, որտեղ նրանք կարող են տեղեկատվություն ստանալ թափոնների տարանջատման և հեռացման մեթոդների մասին:
- Համագործակցություն տեղական կազմակերպությունների և ասոցիացիաների հետ (լայն գործընկերություններ), որոնք կարող են աջակցել թափոնների կառավարման գաղափարների առաջխաղացմանը և խրախուսելու բնակիչներին և բիզնեսներին ակտիվորեն մասնակցել համակարգին:
- Գործընկերներ ձեռնարկությունների հետ, ովքեր ցանկանում են ակտիվորեն ներգրավվել թափոնների կառավարման համակարգերում, ինչպիսիք են թափոնների մատակարարումը տեղական թափոնների վերամշակման օբյեկտներին:
- Պարբերաբար իրականացվող հանդիպումներ բնակիչների և ձեռնարկությունների հետ, ինչպիսիք են քննարկումների ֆորումները և հավաքները, որպեսզի դյուրացնեն տեղեկատվության, կարծիքների և առաջարկությունների փոխանակումը թափոնների կառավարման համակարգի փոխակերպումների վերաբերյալ:

Բնակիչների և ձեռնարկությունների հետ համագործակցությունն ու շփումը կարևոր է թափոնների կառավարման ռազմավարությունների արդյունավետ իրականացման և թափոնների կառավարման արդյունավետ համակարգի պահպանման և հետագա զարգացման համար: Առաջադրված նպատակներին հասնելն անհնար է առանց տեղական համայնքի ներգրավման:

19. Ռազմավարության իրականացման համակարգ

Այս ռազմավարության իրականացումը պետք է առաջնահերթություն լինի քաղաքի զարգացման համար պատասխանատու բոլոր սուբյեկտների համար: Իհարկե, այս փաստաթղթին պետք է վերաբերվել որպես բաց աշխատանքի: Հետևաբար, հարկ եղած դեպքում անհրաժեշտ կլինի արձագանքել փոփոխվող կարիքներին, որոնք բխում են ներքին և արտաքին նոր պայմաններից:

Ռազմավարության իրականացման կարևոր տարրը կլինի դրա ենթադրությունների և բովանդակության մասին տեղեկատվության տարածումն ու հանրայնացումը: Այս գործողությունները պետք է ձեռնարկվեն հատկապես ընտրված կազմակերպություններին և համայնքներին ակտիվացնելու ռազմավարության իրականացմանը մասնակցելու համար, ինչը օգուտ կբերի ողջ տեղական համայնքին: Ռազմավարության իրականացման գործընթացում քաղաքային իշխանությունների համար կարևոր կլինի օպերատիվ խմբերի ստեղծումը, որոնք պատասխանատու են կոնկրետ գործողությունների նախապատրաստման և իրականացման համար: Կարևոր կլինեն այս թիմերում հրավիրել ներկայացուցիչներ պետական, անհրաժեշտության դեպքում, մասնավոր հատվածից: Միայն փորձի և գիտելիքների համադրմամբ կարելի է լիարժեքորեն հասնել ցանկալի արդյունքների: Իրականացման աշխատանքների առումով կարևոր կլինի նշանակել համակարգող, որը պատասխանատու կլինի թիրախային և իրականացման թիմերի աշխատանքի, նրանց մոտիվացիայի և շարունակական մենթորության համար:

Ռազմավարության իրականացման գործընթացի համար պատասխանատու կլինեն հետևյալ մարմինները՝

- Գործիսի քաղաքապետը
- Ռազմավարության իրականացման համակարգողը
- Օպերատիվ թիմերը
- Կազմակերպչական ստորաբաժանումների տնօրենները/մենեջերները

Յուրաքանչյուր նպատակ և գործողություն պետք է շարունակական մոնիտորինգի ենթարկվի՝ առաջընթացի և իրականացման իրենց աստիճանի առումով: Փուլերը պետք է վերլուծվեն՝ սկսած տվյալների և տեղեկատվության հավաքագրումից, հավաքագրված տվյալների վերլուծությունից, արդյունավետության կոնկրետ ցուցանիշների սահմանումից, ֆինանսավորման նախագծումից և ստացումից,

վերջնական արդյունքների գնահատումից և աշխատանքի առաջընթացի մասին հաշվետվությունից: Եթե իրականացման ցանկացած փուլում առաջանում է որևէ բացասական գործոն, որը խոչընդոտում է կոնկրետ նպատակին կամ գործողություններին, ապա պետք է անհապաղ մշակվի գործողությունների ծրագիր՝ իրականացումը հնարավոր դարձնելու համար: Մոնիտորինգի գործընթացը և դրա արդյունքները պետք է ամեն տարի ներկայացվեն քաղաքային իշխանություններին՝ որոշակի նպատակների կամ գործողությունների իրականացման համար աջակցության հնարավոր ոլորտները որոշելու համար: Բացի այդ, ռազմավարության իրականացման մոնիտորինգի արդյունքների լայն ներկայացումը կօգնի սոցիալական ընդունելություն ձևավորել ձեռնարկված քայլերի և որոշումների նկատմամբ՝ միաժամանակ տեղական համայնքում իրազեկվածություն կստեղծի համայնքի զարգացմանն ուղղված շարունակական աշխատանքի և դրանից բխող օգուտների մասին:

Ռազմավարության արդյունավետ իրականացումը կախված կլինի նաև այն կազմակերպությունների հետ համագործակցությունից, որոնք ունեն որոշակի նպատակներ և գործողություններ իրականացնելու ռեսուրսներ: Հետևաբար, ռազմավարության իրականացման համակարգողի համար չափազանց կարևոր է մշտական կապ պահպանել նրանց հետ՝ անհրաժեշտության դեպքում բացատրելով ցանկացած պաշտոնական կամ առարկայական կասկած և եզրակացությունները փոխանցելով համապատասխան թիրախային և իրականացնող թիմերին: Խորհուրդ է տրվում, որ մեկ անձ պատասխանատու լինի ռեսուրսների բաշխողների և զանգեր կատարողների հետ կապ պահպանելու համար, քանի որ դա նրանց կտրամադրի ամբողջական իմֆորմացիա յուրաքանչյուր սուբյեկտի կառուցվածքի, տվյալների և կոնտակտային անձանց մասին և հնարավորություն կտա ժամանակին որոշումներ կայացնել առնչվող հարցերի վերաբերյալ:

Անհրաժեշտ արձագանքները կոնկրետ նպատակների և գործողությունների իրականացման գործում:

Այս առաջադրանքը առանձին թիմերի և նրանց անդամներին պատվիրելը կարող է հանգեցնել կազմակերպչական անհարկի քառսի և կարող է դժվարություններ առաջացնել առանձին նախագծերի իրականացման արդյունավետության մեջ: Ցանկալի կլիներ կիրառել SS գործիք առանձին նախագծերի շարունակական կառավարման համար, որը թույլ կտա գնահատել դրանց առաջընթացը, արձագանքել ուշացումներին, վերահսկել ֆինանսավորման ձեռքբերման կարգավիճակը և հասնել արդյունքների:

Անհրաժեշտության դեպքում անհրաժեշտ է գործընկերային հարաբերություններ կառուցել և համաձայնագրեր ունենալ: Այս ռազմավարության հետ աշխատելու առաջնային նպատակը դրա դրույթների լիարժեք իրականացումն է՝ նպաստելով համայնքի հետագա դինամիկ զարգացմանը և նրա բնակիչների սոցիալ-տնտեսական և տարածական հնարավորություններին: Ռազմավարության իրականացման մեջ ներգրավված բոլոր սուբյեկտների միջև համագործակցությունը պետք է հիմնված լինի հետևյալ տարրերի վրա.

- Ռազմավարությունն իրականացնող նախաձեռնությունների և նախագծերի վերաբերյալ տարբեր շահագրգիռ կողմերի միջև սոցիալական երկխոսության վարում:
- Գորիս քաղաքի զարգացման համար կայուն գործընկերային ցանցի ստեղծում՝ դրանով իսկ ապահովելով խնդիրների լուծման համապարփակ մոտեցում:
- Գործընկերների միավորում համատեղ նախաձեռնությունների և նախագծերի իրականացման համար՝ ստեղծելով գաղափարների, ներուժի և կարիքների փոխանակման հարթակ, ինչպես նաև բարելավելով դրանց արդյունավետությունը միտումների և զարգացման գաղափարների մասին փորձի և տեղեկատվության փոխանակման միջոցով:
- Գորիս քաղաքում թափոնների կառավարման համակարգում կատարված փոփոխությունների վերաբերյալ հետազոտություններ և վերլուծություններ, որոնք կբխեն ռազմավարության իրականացվող գործողություններից և ծրագրերից:
- Համագործակցություն ճգնաժամային իրավիճակները կանխելու լուծումների ընտրության հարցում:
- Ռազմավարության դրույթների իրականացման համար նպաստավոր պայմանների ստեղծում.
- Ակտիվ մասնակցություն ռազմավարության իրականացման գործընթացին.

Ռազմավարության իրականացման գործընթացի և ձեռնարկված գործողությունների հետևանքների շարունակական մոնիտորինգը հիմք կհանդիսանա ռազմավարությամբ սահմանված զարգացման մտադրությունների հաջողության համար: Պլանավորումը, պատշաճ իրականացումը և արդյունավետ մոնիտորինգը կներառեն հուսալի տվյալների ստացում, որոնք թույլ կտան գնահատել ռազմավարության դրույթների

իրականացման աստիճանը և արդյունավետ կառավարման որոշումներ կայացնելու իրականացման գործընթացում:

20. SWOT վերլուծություն (ուժեղ, թույլ կողմեր, հնարավորություններ, սպառնալիքներ).

SWOT վերլուծությունը վերլուծության և ռազմավարական պլանավորման մեջ օգտագործվող գործիքներից մեկն է: Այն օգնում է համակարգել քաղաքի մասին ախտորոշման ընթացքում հավաքված գիտելիքները: Վերլուծությունը ներառում է կազմակերպության ներքին պայմանները, ռեսուրսները և բնութագրերը, ինչպես նաև նրա արտաքին միջավայրից բխող գործոնները: SWOT անունը գալիս է հետևյալ անգլերեն բառերի առաջին տառերից.

- Ուժեղ կողմեր
- Թույլ կողմեր
- Հնարավորություններ
- Սպառնալիքներ

Առաջին երկու կետերը վերաբերում են հենց կազմակերպությանը և նրա ներքին բնութագրերին, մինչդեռ վերջին երկու կետերը վերաբերում են նրա արտաքին միջավայրին:

Ուժող կողմեր`

- Քաղաքի տարածքը. Գորիս քաղաքի տարածքն ունի լավ մշակված տարածքային քաղաքաշինական դասավորություն, որը նպաստում է թափոնների կառավարման համակարգի զարգացմանը, մասնավորապես, թափոնների հավաքման կենտրոնական կետերի տեղակայման առումով:
- Ենթակառուցվածքների կանոնավոր արդիականացում. Գորիս քաղաքի և խոշորացված համայնքի բնակավայրերի միջև ճանապարհային կապերի որակը մշտապես բարելավվում է: Ճանապարհները լայն են, բարեկարգ և պարբերաբար արդիականացվում են:
- Աշխատուժի առկայություն. Գործազրկության, որպես բացասական երևույթի առկայությունը նշանակում է, որ քաղաքում կան անհատներ, ովքեր պատրաստակամ են և կարող են աշխատել: Սա պոտենցիալ ռեսուրս է, որը

կարող է օգտագործվել թափոնների կառավարման համակարգի զարգացման համար:

- Քաղաքային իշխանությունների կողմից գործողությունների պատրաստակամությունը. քաղաքային իշխանությունների կողմից թափոնների կառավարման համակարգի զարգացմանը նպաստող զարգացման և նախաձեռնողական միջոցառումների բաց լինելը ռազմավարության նպատակների իրագործմանը նպաստող կարևոր գործոն է:

Թույլ կողմեր՝

- Անբարենպաստ աշխարհագրական դիրք. Գորիսի քաղաքը գտնվում է լեռնային գոտում և Հայաստանի հարավային ծայրամասում, ինչը կարող է բացասական հետևանքներ ունենալ կապված վերամշակման հայտնի օբյեկտներ թափոնների տեղափոխման հետ:
- Ձեռնարկություններում կապիտալի ցածր մակարդակ, ներդրումային ծախսեր և հիմնական միջոցների արժեքը. տեղական ձեռնարկությունները տառապում են ներդրումների համար անհրաժեշտ կապիտալի պակասից, որոնք կնպաստեն դրանց զարգացմանը: Մա կարող է դժվարություններ առաջացնել ձեռնարկություններին աղբի կառավարման մեջ ներգրավելու և մասնավոր կապիտալի մասնակցությամբ համակարգի զարգացման գործում:
- Բնակիչների համեմատաբար ցածր եկամուտ. Հայաստանը իր բնակիչների համար համեմատաբար ցածր եկամուտ ունեցող երկիր է: Մա կարող է հանգեցնել թափոնների կառավարման համակարգում ներդրված փոփոխությունների ավելի քիչ ընդունմանը, հատկապես, եթե դրանք ենթադրում են կենցաղային ծախսերի ավելացում:

Հնարավորություններ՝

- Քաղաքի զբոսաշրջային գրավչության բարձրացումը. թափոնների կառավարման համակարգի զարգացումը և շրջակա միջավայրի պաշտպանությունը մրցակցային առավելություն դարձնելը տեղական այլ իշխանությունների նկատմամբ կարող է ազդել համայնքի նկատմամբ հետաքրքրության վրա՝ որպես զբոսաշրջային վայր, հատկապես հաշվի առնելով տարածքում առկա պատմական տեսարժան վայրերը:
- Ներդրումային ֆինանսավորման արտաքին աղբյուրների օգտագործումը. արտաքին ֆինանսավորման ձեռքբերումը և արդյունավետ օգտագործումը կարող է լրացուցիչ զարգացման խթան հանդիսանալ քաղաքի համար

ռազմավարության վրա հիմնված թափոնների կառավարման համակարգի ներդրման ընթացքում:

Մպառնալիքներ՝

- Միջազգային իրավիճակի անկայունություն. Լեռնային Ղարաբաղի շուրջ տևական հակամարտությունը կարող է վտանգ ներկայացնել ներդրումային ծրագրերի իրականացման համար: Արտաքին ֆինանսավորման որոշ աղբյուրներ կարող են սահմանափակել ներդրումների ֆինանսավորումը սահմանամերձ շրջաններին, հատկապես զինված հակամարտությունների ժամանակ:
- Ենթակառուցվածքային ներդրումների համար ֆինանսական ռեսուրսների բացակայություն. բյուջետային սահմանափակ հնարավորությունների պատճառով առկա է ներդրումային ծրագրերի իրականացման գործում տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից զգալի ֆինանսական ներգրավվածության վտանգ:

Մարտահրավերներ՝

Ինչպես երևում է SWOT վերլուծությունից, Գորիս քաղաքը բախվում է էական մարտահրավերների, հատկապես՝ ֆինանսական բնույթի: Արտաքին ֆինանսավորման աղբյուրների ձեռքբերման արդյունավետությունը վճռորոշ կլինի զարգացման հնարավորություններն օգտագործելու համար:

21. Համակարգը կարգավորող տեղական իրավական ակտերի առաջարկներ

Համակարգի ձևավորումը տեղական մակարդակում կախված է ընդունված տեղական իրավական ակտերի ձևից: Առաջարկում ենք դիտարկել Գորիս քաղաքում թափոնների կառավարման համակարգի համապարփակ կարգավորումը, որը խթան կհանդիսանա վերափոխումների համար՝ թափոնների մեծ մասի ընտրովի հավաքագրման սկզբունքների վրա հիմնված թափոնների կառավարման համակարգի ներդրման համար: Համապարփակ կարգավորումը ներառում է աղբի կառավարման համակարգի կառուցվածքը կարգավորող բանաձևերի առաջարկներ, համակարգում մասնակցության համար վճարների գանձման հարցը և դրա գործունեության վրա ազդող այլ հարցեր: Տեղական իրավական ակտերի համար առաջարկներ պատրաստելիս մենք չենք իրականացրել Հայաստանի իրավական համակարգում

դրանց իրականացման հնարավորությունների իրավական վերլուծություն: Նախագծի տեսանկյունից նման մանրակրկիտ իրավական վերլուծություն նախատեսված չէր: Տեղական իրավական ակտերի համապատասխանեցումը Հայաստանի Հանրապետության շրջակա միջավայրի պահպանության ոլորտը ձևավորող իրավական համակարգին, կանոնադրություններին և կանոնակարգերին, մինչև դրանց հնարավոր ընդունումը, թողնված է Գործի քաղաքի իրավաբանական ծառայություններին:

**Գործի քաղաքում մաքրության, կարգուկանոնի պահպանման կանոնակարգի մասին
Գործիսի ավագանու
Որոշում
ամսաթիվ ...**

Հիմնված (իրավական հիմք)...

Սույնով ուժի մեջ է մտնում Գործիսի քաղաքապետարանում մաքրության և կարգուկանոնի պահպանման կանոնակարգը:

Գլուխ 1

Ընդհանուր դրույթներ

§ 1. Կանոնակարգը սահմանում է Գործիս քաղաքում մաքրության և կարգուկանոնի պահպանման մանրամասն կանոններ:

§ 2. սույն Կանոնակարգը վերաբերվում է՝

- 1) Իրավական ակտեր...
- 2) հեղուկ թափոններ, դա վերաբերում է ---օրենքում նշված թափոններին
- 3) գույքի սեփականատեր, դա վերաբերում է ---օրենքում նշված սեփականատիրոջը
- 4) Առանց կոյողու ռեզերվուարները դա վերաբերում է... օրենքում նշված ռեզերվուարներին,
- 5) թափոնների կառավարման մասին օրենքը, դա վերաբերում է թափոնների կառավարման օրենքին
- 6) սեփականություններ, դա վերաբերում է---քաղաքացիական օրենսգրքում նշված սեփականություններին;
- 7) համայնքային թափոններ, դա վերաբերվում է թափոնների կառավարման --- օրենքում նշված թափոններին,

- 8) փաթեթավորման թափոններ, դա վերաբերվում է թափոններին, որոնք նշված են փաթեթավորման և փաթեթավորման թափոնների կառավարման--- օրենքում.
- 9) կենսաթափոններ, դա վերաբերվում է թափոնների կառավարման --- օրենքում նշված թափոններին;
- 10) բազմաֆունկցիոնալ փաթեթավորման թափոններ, դա վերաբերվում է թափոններին, որոնք նշված են փաթեթավորման և փաթեթավորված թափոնների կառավարման--- օրենքում,
- 11) Թափոնների հավաքում, դա նշանակում է թափոնների կառավարման--- օրենքում նշված գործունեությունը.
- 12) ընտանի կենդանիներ, դա վերաբերվում է կենդանիների պաշտպանության մասին -- օրենքում նշված կենդանիներին,
- 13) անասուններ, դա վերաբերում է անասնաբուծության կազմակերպման և անասնաբուծության կազմակերպման և անասնաբուծության կենդանիների վերարտադրության մասին ---օրենքում նշված կենդանիներին,
- 14) օգտագործված մարտկոցներ և ակումուլյատորներ, դա վերաբերում է մարտկոցներին և կուտակիչներին, որոնք նշված են մարտկոցի և ակումուլյատորի մասին ---օրենքում;
- 15) օգտագործված էլեկտրական և էլեկտրոնային սարքավորումներ, դա վերաբերվում է օգտագործված էլեկտրական և էլեկտրոնային սարքավորումների մասին ---օրենքում նշված սարքավորումներին:

Գլուխ 2

Գույքի և հանրային օգտագործման տարածքներում մաքրության և կարգի պահպանման պահանջներ

§ 3. Գույքի սեփականատերերը պարտավոր են ընտրողաբար հավաքել քաղաքային թափոնները՝

- 1) քաղաքային թափոնների հետևյալ տեսակների հավաքումը նախատեսված տարաներում և պարկերում՝
 - ա/թուղթ,
 - բ/մետաղ,
 - գ/պլաստիկ,
 - դ/բազմաթիվ փաթեթավորման թափոններ,
 - ե/ապակի,
 - զ/կենսաթափոն, եթե կոմպոստացված չէ տնային կոմպոստատորներում;

- 2) Կենսաթափոնների՝ որպես կենցաղային թափոնների կառավարում, որքանով, որ հնարավոր է, տնային կոմպոստատորներում, մեկ ընտանիք ունեցող բնակելի տների սեփականատերերի կողմից;
- 3) Սեփականության տարածքում քաղաքային հետևյալ թափոնների հավաքումը՝
 - ա/ օգտագործված մարտկոցներ և կուտակիչներ,
 - բ/ օգտագործված էլեկտրական և էլեկտրոնային սարքավորումներ,
 - գ/ կահույք և այլ մեծածավալ թափոններ,
 - դ/ ժամկետանց դեղեր և քիմիական նյութեր,
 - ե/ թափոնները, որոնք չեն որակվում որպես բժշկական թափոններ, որոնք առաջանում են տնային տնտեսություններում՝ ներարկման և արյան մեջ նյութի մակարդակի մոնիտորինգի արդյունքում դեղորայքի օգտագործման արդյունքում, հասկապես ասեղների և ներարկիչների,
 - զ/ օգտագործված անվադողեր,
 - է/ շինարարական թափոններ,
 - ը/ վտանգավոր թափոններ,
 - թ/ տեքստիլ և հագուստի թափոններ:
- 4) 3-րդ կետի «ա-զ» ենթակետերում նշված թափոնները այլ քաղաքային թափոններից առանձին պահել սեփականության հատուկ տարածքներում և նախապատրաստել դրանք տեղափոխման՝ համաձայն այդ թափոնների հավաքման ժամանակացույցի կամ ինքնուրույն հանձնել քաղաքային թափոնների ընտրովի հավաքման կետ;
- 5) 3-րդ կետի դ-թ ենթակետերում նշված թափոնները և կենսաթափոնները (եթե կոմպոստացված չեն տնային կոմպոստատորներում) այլ քաղաքային թափոններից առանձին պահելը և դրանք ընտրովի քաղաքային թափոնների հավաքման կետ ուղարկելը:

§ 4. Հասարակական օգտագործման տարածքներ ունեցող գույքի սեփականատերերը պարտավոր են այդ տարածքներում տեղադրել աղբի տարաներ:

§ 5. Գույքի սեփականատերերը պարտավոր են՝

- 1) Հասարակության կողմից օգտագործվող գույքի վրայից մաքրել ցեխը, ձյունը, սառույցը և այլ աղտոտիչները՝ մեխանիկորեն կամ ձեռքով, դրանք ավելելով,

հավաքելով, լվանալով և քերելով այնպես, որ չաղտոտեն ճանապարհի մակերեսը:

- 2) մաքրված ցեխը, ձյունը, սառույցը և այլ աղտոտիչները գույքի այն մասերից, որոնք օգտագործվում են հանրության կողմից, պահել այնպես, որ չխանգարի հետիոտների և տրանսպորտային միջոցների երթևեկությանը:
- 3) Հեռացնել սայթաքուն պայմանները՝ սառցազրկելով և ամրացնելով մակերեսները (օրինակ՝ ավազով հղկելով կամ կիրառելի այլ միջոցներով):

§ 6. 1. Ավտոմեքենաների լվացումը նախատեսված ավտոլվացման կետերից դուրս հնարավոր է հետևյալ պահանջների համաձայն՝

- 1) գործունեությունը իրականացվում է սալահատակված գույքի վրա՝ կենսաքայքայվող նյութերի օգտագործմամբ,
- 2) առաջացած կեղտաջրերը կամ ուղղվում են սանիտարական կոյուղի, կամ հավաքվում են կոյուղի չունեցող ռեզերվուարներում:

2. Շարժիչային տրանսպորտային միջոցների վերանորոգումը վերանորոգման արտադրամասերից դուրս թույլատրվում է միայն այն դեպքում, եթե դա չի առաջացնում ջրի կամ հողի աղտոտում, իսկ վերանորոգումից առաջացած թափոնները հավաքվում են հատուկ տարաներում:

Գլուխ 3

Տարաների և պարկերի տեսակը և նվազագույն տարողությունը գույքի վրա քաղաքային աղբը հավաքելու մասին, ներառյալ հանրային օգտագործման տարածքներում և հանրային ճանապարհներին, այդ տարաների և պարկերի տեղադրման պայմանները և բեռնարկղերը սանիտարական, կանոնավոր և տեխնիկական վիճակում պահելու մասին:

§ 7. 1. Գույքի սեփականատերը պարտավոր է գույքը համալրել քաղաքային աղբը հավաքելու համար նախատեսված տարաներով, որը հաշվի է առնում գույքից թափոնների հեռացման հաճախականությունը և եղանակը, ինչպես նաև այդ տարաները սանիտարական, կանոնավոր և տեխնիկական վիճակում պահելու համար, ինչպես նշված է սույն կանոնակարգում:

2. Քաղաքի ներսում կոմունալ թափոնները պետք է հավաքվեն՝

- 1) փողոցային աղբամաններում՝ նվազագույնը 20 լիտր տարողությամբ.
- 2) հասարակական վայրերում (փողոցային աղբամաններ չլինեն) տեղադրված աղբամաններ՝ նվազագույնը 20 լիտր տարողությամբ,

- 3) տարաներ (դույլեր) չտարանջատված (տարանջատումից հետո մնացած) կոմունալ թափոնների համար՝ նվազագույնը 120 լիտր տարողությամբ, բացառությամբ 3-րդ կետի 2-րդ կետի,
 - 4) 120 լիտր նվազագույն տարողությամբ տարաներ (դույլեր) կամ ընտրովի հավաքված թափոնների համար թափանցիկ պոլիէթիլենային PE-HD տոպրակներ՝ 120 լիտր տարողությամբ, հետևյալ գույներով.
 - a) կապույտ, որը նշված է «Թուղթ» պիտակով- թղթի թափոնների համար, ներառյալ՝ սովարաթուղթը, թղթի փաթեթավորման թափոնները և սովարաթղթե փաթեթավորման թափոնները,
 - b) կանաչ՝ «Ապակի» պիտակով- ապակու թափոնների համար, ներառյալ ապակե փաթեթավորման թափոնները,
 - c) դեղին, նշված «Մետաղներ և պլաստմասսա» պիտակով.- մետաղական թափոնների համար, ներառյալ մետաղական փաթեթավորման թափոնները, պլաստիկ թափոնները, ներառյալ պլաստիկ փաթեթավորման թափոնները և բազմաֆունկցիոնալ փաթեթավորման թափոնները,
 - d) շագանակագույն՝ «Bio» պիտակով՝ օրգանական թափոնների համար:
 - 5) տարաներ ընտրովի հավաքված թափոնների համար բազմաբնակարան շենքերի զբաղեցրած գույքի համար՝ 1100 լիտր տարողությամբ թափոնների յուրաքանչյուր մասի համար, այսինքն՝ թուղթ, ապակի, կենսաթափոն, ինչպես նաև խառը թափոններ՝ մետաղներ, պլաստմասսա և բազմաշերտ: Տարաները պետք է նշվեն համապատասխան պիտակներով՝ Թուղթ, Ապակի, Բիո և Մետաղներ և Պլաստիկ՝ ըստ իրենց նշանակության:
3. Ոչ տարանջատված (տարանջատումից հետո մնացած) քաղաքային թափոնները պետք է հավաքվեն նվազագույն տարողությամբ տարաներում՝
- 1) 120 լիտր՝ մեկ ընտանիքի բնակելի շենքերի և հանգստյան քոթեջներով կամ հանգստի նպատակով օգտագործվող այլ գույքի զբաղեցրած գույքերի համար,
 - 2) 1100 լիտր բազմաբնակարան շենքերի զբաղեցրած գույքերի համար,
 - 3) 120 լիտր՝ առանց բնակիչների, բայց կոմունալ թափոններ առաջացնող գույքի համար.
4. Ընտրովի հավաքված քաղաքային թափոնները պետք է հավաքվեն հետևյալ կերպ՝
- 1) մեկ ընտանիքի բնակելի շենքերի և հանգստյան տնակներով կամ ռեկրեացիոն նպատակներով օգտագործվող այլ գույքով զբաղեցրած գույքերի համար՝ 2-րդ կետի 4-րդ կետում նշված տարաներով,
 - 2) բազմաբնակարան շենքերի զբաղեցրած գույքերի համար՝ 2-րդ կետի 5-րդ կետում նշված տարաներով,
 - 3) բնակիչներ չունեցող, բայց քաղաքային թափոններ առաջացնող սեփականությունների համար՝ 2-րդ կետի 4-րդ կետում նշված տարաներով կամ պարկերով:

§ 8. 1. Կենցաղային թափոնների հավաքման համար նախատեսված տարաները պետք է տեղադրվեն գույքի սահմաններում՝ շենքերի և դրանց գտնվելու վայրի տեխնիկական պայմանների կանոնակարգում սահմանված պայմաններին համապատասխան, ջրի և ցեխի կուտակումից պաշտպանված մակարդակի, նախընտրելի սալարկված մակերեսի վրա:

2. Սեփականատերերը պարտավոր են քաղաքային թափոնների հավաքման համար նախատեսված տարաները պահել սանիտարական, կանոնակարգված և տեխնիկական վիճակում՝

- 1) նշված գույնի կամ պիտակներով նշված տարաներում տեղադրել միայն դրանց համար նախատեսված թափոնները,
- 2) տարաներն առնվազն տարին մեկ անգամ մաքրել և ախտահանել,
- 3) փակել տարաները, որոնք ունեն կափարիչներ, որպեսզի անձրևաջրերը չլցվեն աղբամանների մեջ,
- 4) խուսափել ծանրաբեռնվածությունից, ջրհեղեղից, սառցակալումից, տարաները վնասելուց, տաք մոխիր թափելուց, մոխրի վրա ջուր լցնելուց:

§ 9. 1. Առևտրային և ծառայողական գործունեության օպերատորները պարտավոր են առնվազն 20 լիտր տարողությամբ անհրաժեշտ քանակի աղբամաններ տեղադրել հանրության համար մատչելի վայրերում, մասնավորապես՝ խանութների, սպասարկման և առևտրային կետերի և սննդի օբյեկտների առջև՝ շրջակայքում մաքրություն և կարգուկանոն ապահովելու համար :

2. Հասարակական տրանսպորտի տարածքներից օգտվող գույքի սեփականատերերը կամ ձեռնարկատերերը պարտավոր են հանրային տարածքները, ինչպիսիք են հանրային ճանապարհները, հետիոտնային արահետները, տրանսպորտային կանգառները և զբոսայգիները, մշտապես տեղադրելու համար տրամադրել փողոցային աղբամաններ՝ նվազագույնը 20 լիտր տարողությամբ, ըստ անհրաժեշտության՝ համաձայն հետևյալ սկզբունքների՝

- 1) մայթերին աղբամանները պետք է տեղադրվեն միմյանցից ոչ ավելի, քան 500 մետր հեռավորության վրա,
- 2) հասարակական տրանսպորտի կանգառներում աղբամանները պետք է տեղադրվեն ապաստարանի մոտ կամ ապաստարանի բացակայության դեպքում կանգառի նշանի մոտակայքում:

Գլուխ 4

Թափոնների հավաքման տարածքների սանիտարահիգիենիկ պայմանների պահպանում

§ 10. Թափոնների հավաքման տարածքները սանիտարական և հիգիենիկ վիճակում պահելու համար սահմանված են հետևյալ պայմանները՝

- 1) Թափոնների հավաքման տարածքները պետք է կազմակերպվեն հարթ և ասֆալտապատ մակերեսի վրա՝ պաշտպանված ջրի և ցեխի կուտակումից,
- 2) Թափոնների հավաքման վայրերը պետք է կանոնավոր կերպով մաքրվեն տարաներից կամ պարկերից դուրս հայտնաբերված բոլոր քաղաքային թափոններից՝ թափոնները

դնելով տարաների կամ պարկերի մեջ կամ ինքնուրույն հասցնելով դրանք թափոնների հեռացման հաստատություն (PSZOK),

- 3) Կենցաղային թափոնների համար նախատեսված տարաները կամ պարկերը պետք է պաշտպանված լինեն արտաքին գործոններից՝ կանխելու համար թափոնների արտահոսքը տարաներից կամ պարկերից և հավաքման նշանակված տարածքից, մասնավորապես՝ փակելով տարաների կափարիչները և կապելով պարկերը.,
- 4) Թափոնների հավաքման վայրերում հողը պետք է մաքուր պահվի՝ առնվազն տարին մեկ անգամ լվացվի ախտահանելու կամ վնասատուների դեմ պայքարի միջոցներով:

Գլուխ 5

Անշարժ գույքի ու հանրային օգտագործման տարածքներից կոմունալ թափոնների ու հեղուկ թափոնների հեռացման հաճախականությունն ու մեթոդը

§11. 1. Սեփականատերերը պարտավոր են համակարգված կերպով հեռացնել իրենց գույքի քաղաքային թափոնները՝ ապահովելով տարածքի մաքրությունը և կարգուկանոնը, դրանք լցնելով համապատասխան տարաներ և պարկեր, այնուհետև ներկայացնելով հավաքագրման:

2. Ոչ տարանջատված (խառը) քաղաքային թափոնների հեռացումը տեղի է ունենում հետևյալ կերպ՝

- 1) Մեկ ընտանիքի բնակելի շենքերի համար՝ ապրիլից հոկտեմբեր ընկած ժամանակահատվածում ոչ պակաս, քան երկու շաբաթը մեկ անգամ, և ամիսը մեկ անգամ՝ նոյեմբերից մարտ ընկած ժամանակահատվածում,
- 2) Բնակելի բազմաբնակարան շենքերի համար՝ ոչ պակաս, քան շաբաթական մեկ անգամ՝ ապրիլից հոկտեմբեր, իսկ երկու շաբաթը մեկ անգամ՝ նոյեմբերից մարտ,
- 3) Բնակիչ չունեցող, բայց քաղաքային թափոններ առաջացնող սեփականությունների համար՝ առնվազն ամիսը մեկ անգամ:

3. Թղթի, մետաղի, պլաստմասսայի, բազմաֆունկցիոնալ փաթեթավորման թափոնների և ապակու հեռացումը իրականացվում է հետևյալ կերպ՝

- 1) Մեկ ընտանիքի բնակելի շենքերի համար՝ ամիսը մեկ անգամից ոչ պակաս,
- 2) Բնակելի բազմաբնակարան շենքերի համար՝ ոչ պակաս, քան երկու շաբաթը մեկ անգամ,
- 3) Բնակիչ չունեցող, բայց քաղաքային թափոններ առաջացնող սեփականությունների համար՝ առնվազն ամիսը մեկ անգամ:

4. Օրգանական թափոնների (կենսաթափոնների) հեռացումը գույքից կատարվում է հետևյալ կերպ՝

- 1) Բնակելի մեկ ընտանիքի շենքերի համար՝ ապրիլից հոկտեմբեր ընկած ժամանակահատվածում ոչ պակաս, քան երկու շաբաթը մեկ անգամ, նոյեմբերից մարտ՝ ամիսը մեկ անգամ.

2) Բնակելի բազմաբնակարան շենքերի համար՝ ոչ պակաս, քան շաբաթական մեկ անգամ՝ ապրիլից հոկտեմբեր, իսկ երկու շաբաթը մեկ անգամ՝ նոյեմբերից մարտ:

3) Բնակիչ չունեցող, բայց քաղաքային թափոններ առաջացնող սեփականությունների համար՝ առնվազն ամիսը մեկ անգամ:

5. Կահույքի և այլ մեծածավալ թափոնների հեռացումը գույքից տեղի է ունենում ոչ պակաս, քան տարին մեկ անգամ: Բացի այդ, բնակիչներով սեփականության սեփականատերերը և ամառանոցներով կամ հանգստի այլ օբյեկտներով սեփականության սեփականատերերը կարող են վերացնել այդ թափոնները՝ դրանք ուղղակիորեն հասցնելով Գորիս քաղաքի տարածքում գտնվող քաղաքային թափոնների ընտրովի հավաքման կետ:

6. Ժամկետանց դեղերի, քիմիական նյութերի և վտանգավոր թափոնների հեռացումը պետք է իրականացվի շարունակական հիմունքներով՝ դրանք ուղղակիորեն հասցնելով Գորիս քաղաքում գտնվող քաղաքային թափոնների ընտրովի հավաքման կետ: Հեղուկ թափոնները կամ փաթեթավորում պահանջող թափոնները պետք է առաքվեն փակ տարաներով, որոնք պարունակում են տեղեկատվություն թափոնների տեսակի մասին:

7. Օգտագործված անվադողերի, շինարարության և քանդման թափոնների, ինչպես նաև այն թափոնների, որոնք չեն որակվում որպես բժշկական թափոններ, որոնք առաջանում են ներարկումների և արյան մեջ նյութի մակարդակի մոնիտորինգի արդյունքում, մասնավորապես ասեղների և ներարկիչների տեսքով, հեռացումն իրականացվում է շարունակական հիմունքներով՝ դրանք ուղղակիորեն հասցնելով Գորիս քաղաքում գտնվող քաղաքային թափոնների ընտրովի հավաքման կետ:

8. Օգտագործված էլեկտրական և էլեկտրոնային սարքավորումների հեռացումը տեղի է ունենում ոչ պակաս, քան տարին մեկ անգամ կամ օգտագործված էլեկտրական և էլեկտրոնային սարքավորումների մասին ակտով սահմանված կարգով: Բացի այդ, բնակիչներով սեփականության սեփականատերերը և ամառանոցներով կամ հանգստի այլ օբյեկտներով սեփականության սեփականատերերը կարող են վերացնել այդ թափոնները՝ դրանք ուղղակիորեն հասցնելով Գորիս քաղաքի տարածքում գտնվող քաղաքային թափոնների ընտրովի հավաքման կետ:

9. Օգտագործված մարտկոցների և կուտակիչների հեռացումը տեղի է ունենում գույքից ոչ պակաս, քան տարին մեկ անգամ կամ «Մարտկոցների և կուտակիչների մասին» ակտով սահմանված կարգով: Բացի այդ, բնակիչներով սեփականության սեփականատերերը և ամառանոցներով կամ հանգստի այլ օբյեկտներով սեփականության սեփականատերերը կարող են վերացնել այդ թափոնները՝ դրանք ուղղակիորեն հասցնելով Գորիս քաղաքի տարածքում գտնվող քաղաքային թափոնների ընտրովի հավաքման կետ:

10. Հանրային օգտագործման տարածքներից քաղաքային թափոնների հեռացման համար սահմանվում է հետևյալ հաճախականությունը՝

- 1) Փողոցային աղբամաններից՝ առնվազն շաբաթը մեկ անգամ՝ ապահովելով, որ տարաները չլցվեն պոնկե պոունկ. անհրաժեշտության դեպքում թափոնների հեռացման հաճախականությունը պետք է ավելացվի,
- 2) հասարակական վայրերում տեղադրված աղբամաններից (բացի փողոցային աղբամաններից)՝ առնվազն շաբաթը մեկ անգամ՝ ապահովելով, որ աղբարկղերը չլցվեն պոնկե պոունկ. անհրաժեշտության դեպքում թափոնների հեռացման հաճախականությունը պետք է ավելացվի,
- 3) գերեզմանատներից՝ առնվազն ամիսը մեկ անգամ՝ ապահովելով, որ տարաները չլցվեն պոնկե պոունկ. անհրաժեշտության դեպքում թափոնների հեռացման հաճախականությունը պետք է ավելացվի:

§12. Մեփականատիրոջից պահանջվում է աղբահանության համար նախատեսված տարան և տոպրակը հավաքման օրը, սահմանված ժամանակացույցի համաձայն, տեղադրել մայթին կամ փողոցում՝ տան մուտքի դիմաց, այնպես, որ չխոչընդոտի հետիոտնի երթևեկությանը կամ տրանսպորտային միջոցների տեղաշարժին:

§13. Հեղուկ թափոնները պետք է տեղափոխվեն այնպես, որ դրանց հավաքման տարաները մինչև վերջը չլցվեն ու հեղուկը թափվի, բայց ոչ պակաս, քան վեց ամիսը մեկ անգամ:

Գլուխ 6

Տարածաշրջանային թափոնների կառավարման պլանից բխող այլ պահանջներ

§14. 1. Խորհուրդ է տրվում, որ միայնակ բնակելի շենքեր ունեցող գույքում առաջացած կենսաթափոնները կառավարվեն ինքնուրույն և տնային կոմպոստատորներում անձնական օգտագործման համար:

2. Առաջարկվում է, որ գույքի սեփականատերերը միջոցներ ձեռնարկեն՝ նվազեցնելու առաջացած թափոնների քանակը, մասնավորապես՝

- 1) գնել վերադարձելի փաթեթավորմամբ ապրանքներ
- 2) մեկանգամյա օգտագործման ապրանքների գնումը սահմանափակել
- 3) գնումներ կատարելու համար խուսափել մեկանգամյա օգտագործման պոլիէթիլենային տոպրակներ օգտագործելուց
- 4) միանգամյա օգտագործման մարտկոցների փոխարեն վերալիցքավորվող մարտկոցներ օգտագործել:

Գլուխ 7

Կատուների տերերի պարտականությունները՝ ուղղված մարդկանց սպառնալիքներից կամ անհարմարություններից պաշտպանելուն ու ընդհանուր օգտագործման համար նախատեսված տարածքների աղտոտումը կանխելուն

§15. 1. Կատուների տերերը պարտավոր են նախազգուշական միջոցներ ձեռնարկել մարդկանց սպառնալիքներից կամ անհարմարություններից պաշտպանելու և հանրային օգտագործման համար նախատեսված տարածքների աղտոտումը կանխելու համար:

2. Կատուների տերերը պարտավոր են՝

1) հասարակական վայրերում վերահսկել իրենց ընտանի կենդանիներին այնպես, որ վտանգ չներկայացնեն մարդկանց և այլ կենդանիների անվտանգությանը.

2) իրենց ընտանի կենդանիների հետևից մաքրել հանրային օգտագործման համար նախատեսված տարածքները՝ թափոնները թափելով չտարանջատված թափոնների համար նախատեսված տարաներում: Այս դրույթը չի տարածվում կույր, թույլ տեսողություն ունեցող և ֆիզիկապես հաշմանդամ անձանց վրա, ովքեր ապավինում են օգնական շներին.

3) ապահովել իրենց ունեցվածքը այնպես, որ շունը չհեռանա իր տարածքից:

3. Շանը հասարակական վայրեր տանելը հնարավոր է հետևյալ պայմաններով՝

1) շան համար պատասխանատու անձը պարտավոր է նրան տանել սեփականության տարածքից դուրս, իսկ բազմաթիվ միավոր ունեցող սեփականության դեպքում՝ նաև ընդհանուր սեփականությունից՝ շանը կապած պահելով. այնուամենայնիվ, ագրեսիվ կամ խառը ցեղատեսակներին պատկանող շները պետք է լրացուցիչ դնչկավեն.

2) շանը վզկապից բաց թողնելը թույլատրվում է շանը դնչկալ կրելու պայմանով, եթե այն պատկանում է ագրեսիվ ճանաչված կամ նրանց խառը ցեղատեսակի:

4. 3-րդ կետի 1-ին կետում նշված պարտավորությունը չի տարածվում հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար նախատեսված օգնական շների վրա կամ այն իրավիճակներում, երբ շան տարիքը, առողջական վիճակը կամ ֆիզիոլոգիան խանգարում է դրան:

Գլուխ 8

Գյուղատնտեսական կենդանիներին գյուղատնտեսական տարածքից դուրս տարածքներում պահելու պահանջները, ներառյալ որոշակի տարածքներում կամ առանձին սեփականությունում նրանց պահելու արգելքը

§16. 1. Գյուղատնտեսական կենդանիները կարող են պահվել փակ շենքերում և պարսպապատ տարածքներում գյուղատնտեսական արտադրությունից բացառված հողերում այնպես, որ նրանց թույլ չտան մուտք գործել հանրային ճանապարհներ և հանրային օգտագործման համար նախատեսված տարածքներ, եթե դա թույլատրվում է տեղական տարածքային զարգացման ծրագրով:

2. Գյուղատնտեսական կենդանիների պահման ընթացքում առաջացած պինդ և հեղուկ թափոնները պետք է հավաքվեն և հեռացվեն այնպես, որ չաղտոտեն հողը, մակերևութային և ստորերկրյա ջրերը: Թափոնները պետք է պահվեն գույքի սահմանից հեռավորության վրա՝ հարևան գույքի աղտոտումը կանխելու համար:

3. Արգելվում է գյուղատնտեսական կենդանիներ պահել բնակելի շենքերում, բազմաբնակարան շենքերում և չնախատեսված տարածքներում, ինչպիսիք են ձեռնհարկերը, նկուղները, պահեստները, ավտոտնակները և պատշգամբները:

Գլուխ 9

Պարտադիր ախտահանման ենթակա տարածքներն ու դրանց ախտահանման ժամկետները

§17. 1. Պարտադիր ախտահանումը վերաբերվում է հետևյալ բնագավառներին՝

- 1) բազմաբնակարան բնակելի շենքերով տարածքներ,
- 2) սննդամթերքի վերամշակման կամ պահպանման համար օգտագործվող պահեստային տարածքներ, ինչպես նաև արդյունաբերական, առևտրային և սպասարկման շենքեր:

2. 1-ին կետում նշված տարածքներում սանիտարական ախտահանումը պետք է իրականացվի առնվազն տարին մեկ անգամ՝ մինչև հոկտեմբերի 31-ը:

Գլուխ 10

Վերջնական դրույթներ

§18. Որոշման կատարումը վստահված է Գորիս քաղաքի քաղաքապետին:

§19. Որոշում համար. ... Ուժը կորցրած ճանաչել Գորիս քաղաքի մաքրության և կարգի պահպանման--- կանոնակարգը:

§20. Որոշումը կազմված է ---ն ուժի մեջ կմտնի---

Թափոնների հավաքման ծառայությունների մեթոդի ու ծավալի վերաբերյալ

ԳՈՐԻՍ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆՈՒ

ՈՐՈՇՈՒՄ N. ...

ամսաթիվ ...

§ 1. Նշվում է Գորիսի քաղաքապետարանում գտնվող գույքի սեփականատերերի կողմից թափոնների հավաքման ծառայությունների մանրամասն մեթոդը և շրջանակը և դրանց կառավարումը՝ գույքի սեփականատիրոջ կողմից վճարվող թափոնների կառավարման վճարի դիմաց:

§ 2. Գույքի սեփականատիրոջ կողմից վճարվող թափոնների կառավարման վճարի դիմաց տնային տնտեսություններում առաջացած կենցաղային թափոնների հետևյալ տեսակները ուղղակիորեն հավաքվում են գույքից.

1. Ոչ տարանջատված (տարանջատումից հետո մնացած) կոմունալ թափոններ,
2. Թուղթ,
3. Մետաղ
4. Պլաստիկա,

5. Բազմաթիվ փաթեթավորման թափոններ,
6. Ապակի
7. Կենսաքայքայվող թափոններ, եթե կոմպոստացված չեն կոմպոստատորներում,
8. Օգտագործված էլեկտրական և էլեկտրոնային սարքավորումներ,
9. Օգտագործված մարտկոցներ և կուտակիչներ,
10. Կահույք և այլ մեծածավալ թափոններ:

§ 3. Գորիս քաղաքի մաքրության և կարգի պահպանման կանոններով սահմանված կարգով քաղաքապետարանը տրամադրում է բնակելի տներին և ռեկրեացիոն նպատակներով օգտագործվող սեփականություններին, ինչպիսիք են հանգստյան տնակները, քաղաքային թափոնների ընտրովի հավաքման պարկեր:

§ 4. 1. Ոչ տարանջատված (առանձնացումից հետո մնացած) քաղաքային թափոնները հավաքվում են խառը թափոնների տարաներում՝ համաձայն քաղաքապետարանի կողմից հրապարակված ժամանակացույցի, գույքի համար՝

1) զբաղեցված մեկ ընտանիքի բնակելի շենքերով և ռեկրեացիոն նպատակներով օգտագործվող գույքով, ինչպիսիք են հանգստյան տնակները՝ ապրիլից հոկտեմբեր երկու շաբաթը մեկ և նոյեմբերից մարտ ամիսը մեկ անգամ.

2) բազմաբնակարան բնակելի շենքերով զբաղեցված՝ ապրիլից հոկտեմբեր շաբաթական մեկ անգամ և նոյեմբերից մարտ ամիսը մեկ անգամ.

2. Գորիս քաղաքի մաքրության և կարգի պահպանման կանոնների համաձայն՝ առանձին հավաքված թղթի, ապակու և համակցված պլաստմասսայի, մետաղի և բազմաֆունկցիոնալ փաթեթավորման թափոնները հավաքվում են սեփականությունից՝

1) զբաղեցված մեկ ընտանիքի բնակելի շենքերից և ռեկրեացիոն նպատակներով օգտագործվող սեփականությունից, օրինակ՝ հանգստյան տնակներից՝ ամիսը մեկ անգամ.

2) բազմաբնակարան բնակելի շենքերից՝ երկու շաբաթը մեկ անգամ.

3. Կենսաքայքայվող թափոնները, որոնք հավաքվում են Գորիսի քաղաքապետարանի Մաքրության և կարգի պահպանման սահմանված կանոններով, հավաքվում են գույքից.

1) զբաղեցված մեկ ընտանիքի բնակելի շենքից և ռեկրեացիոն նպատակներով օգտագործվող սեփականությունից, ինչպիսիք են հանգստյան տնակները՝ ապրիլից հոկտեմբեր երկու շաբաթը մեկ և նոյեմբերից մարտ՝ ամիսը մեկ անգամ.

2) բազմաբնակարան բնակելի շենքերով զբաղեցված՝ ապրիլից հոկտեմբեր շաբաթական մեկ անգամ և նոյեմբերից մարտ՝ ամիսը մեկ անգամ:

4. Օգտագործված էլեկտրական և էլեկտրոնային սարքավորումները, ինչպես նաև օգտագործված մարտկոցները և կուտակիչները, մեկ ընտանիքի բնակելի շենքերի, բազմաբնակարան բնակելի շենքերի և ռեկրեացիոն նպատակներով օգտագործվող գույքերից, ինչպիսիք են հանգստյան տները, հավաքվում են օրացուցային տարին երեք անգամ, քաղաքապետարանի հրապարակած ժամանակացույցի համաձայն:

5. Կահույքը և այլ մեծածավալ թափոնները, որոնք զբաղեցված են մեկ ընտանիքի բնակելի շենքերից, բազմաբնակարան բնակելի շենքերից և ռեկրեացիոն նպատակներով օգտագործվող գույքից, օրինակ՝ հանգստյան տնակներից, հավաքվում են օրացուցային տարին մեկ անգամ՝ համաձայն քաղաքապետարանի կողմից հրապարակված շենքերի ժամանակացույցի:

6. 2-10-ում կետերի § 2-րդ նշված կոմունալ թափոնները կարող են պահվել գույքի սեփականատերերի կողմից՝ գույքի հավաքման ժամանակացույցից դուրս, § 5-ում նշված ընտրովի քաղաքային թափոնների հավաքման կետում:

§ 5. 1. Գույքի սեփականատիրոջ կողմից վճարված թափոնների կառավարման վճարի դիմաց տնային տնտեսություններում առաջացած քաղաքային թափոնների հետևյալ տեսակներն ընդունվում են քաղաքային Ընտրովի թափոնների հավաքման կետում:

- 1) թուղթ
- 2) մետաղ
- 3) պլաստիկա
- 4) բազմաբնույթ փաթեթավորման թափոններ,
- 5) ապակի
- 6) օգտագործված էլեկտրական և էլեկտրոնային սարքավորումներ,
- 7) օգտագործված մարտկոցներ և կուտակիչներ
- 8) ժամկետանց դեղեր և քիմիական նյութեր
- 9) տնային տնտեսություններում առաջացած բժշկական թափոններ չհամարվող թափոններ, որոնք առաջանում են ներարկումների տեսքով դեղորայքի ընդունման և արյան մեջ նյութերի, մասնավորապես ասեղների և ներարկիչների մակարդակի մոնիտորինգի արդյունքում.
- 10) վտանգավոր թափոններ
- 11) կենսաքայքայվող թափոններ
- 12) կահույք և այլ մեծածավալ թափոններ
- 13) մանածագործական և հագուստի թափոններ
- 14) օգտագործված անվաղողեր

15) շինարարական թափոններ:

2. 1-13-րդ կետերի 1-ին պարբերության մեջ նշված թափոններն ընդունվում են քաղաքային Ընտրովի թափոնների հավաքման կետում՝ առանց քանակական սահմանափակման:

3. քաղաքային Ընտրովի թափոնների հավաքման կետում (PSZOK) ընդունված քաղաքային թափոնների հետևյալ տեսակների քանակը սահմանափակ է՝

1) Օգտագործված անվադողեր՝ օրացուցային տարվա ընթացքում մինչև 4 հատ մեկ գույքից կամ մեկ միավոր բազմաբնակարան բնակելի շենքից.

2) Շինարարության և քանդման աղբ՝ օրացուցային տարվա ընթացքում մինչև 1 մ³ մեկ գույքից կամ բազմաբնակարան բնակելի շենքում մեկ միավորից:

4. Քաղաքային Ընտրովի թափոնների հավաքման կետում քաղաքային թափոնների ընդունումը հաստատում է Թափոնների հավաքման կետի պատասխանատու աշխատակիցը փաստաթղթով, որը պարունակում է.

- 1) թափոններ առաքող անձի անունը, ազգանունը
- 2) այն սեփականության հասցեն, որտեղից առաջացել են թափոնները
- 3) առաքվող թափոնների տեսակը
- 4) թափոնների առաքման ամսաթիվը
- 5) դրույթներ, որոնք նշում են՝

ա/ Հայտարարագիր, որ առաքված թափոնները ծագում են թափոնների կառավարման համակարգով ընդգրկված գույքից՝ թափոնների կառավարման վճարի ներկայացված հայտարարագրի միջոցով.

բ/ըստ 2016 թվականի ապրիլի 27-ի Եվրոպական խորհրդարանի և Խորհրդի 2016 թվականի ապրիլի 27-ի Կանոնակարգի (ԵՄ) 2016/679-ի 13-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ հոդվածում նշված՝ անձնական տվյալների մշակումից ֆիզիկական անձանց պաշտպանության և դրա վերաբերյալ. նման տվյալների ազատ տեղաշարժը և 95/46/ԵՀ հրահանգը (Տվյալների պաշտպանության ընդհանուր կանոնակարգ) չեղյալ համարելը):

6) թափոններ առաքող անձի և թափոնների հավաքագրման կետում թափոն ստացող աշխատակցի ձեռագիր ստորագրությունները:

5. Ընտրովի քաղաքային թափոնների հավաքման կետ թափոնների առաքումը հաստատող փաստաթուղթը կազմվում է երկու օրինակից, որոնցից մեկը տրվում է թափոններ առաքողին, իսկ մյուսը պահվում է Գորիսի քաղաքապետարանում՝ թափոնների հաշվառման նպատակով:

6. 1-ին պարբերությունում նշվածից տարբեր թափոններ կամ ոչ պատշաճ տեսակավորված թափոններ առաքելու դեպքում PSZOK-ի պատասխանատու աշխատակիցը հրաժարվում է ընդունել թափոնները:

7. Թափոնները Ընտրովի քաղաքային թափոնների հավաքման կետ առաքող անձը պարտավոր է թափոնները տեղավորել համապատասխան տարաներում՝ Թափոնների հավաքման կետի պատասխանատու աշխատակցի հսկողության ներքո:

8. Ընտրովի քաղաքային թափոնների հավաքման կետի գտնվելու վայրի և բացման ժամերի մասին համայնքապետարանը հանրությանը տեղեկացնում է ցուցատախտակների, Գորիսի քաղաքապետարանի կայքի և տեղական լրատվամիջոցների հայտարարությունների միջոցով:

§ 6. 1. Սեփականատերերը հեռախոսով, էլեկտրոնային եղանակով, անձամբ կամ գրավոր՝ ծառայության ոչ պատշաճ մատուցման դեպքից 3 աշխատանքային օրվա ընթացքում Գորիսի քաղաքապետարանին հայտնում են աղբահանություն իրականացնողի և Ընտրովի քաղաքային թափոնների հավաքման կետի օպերատորի կողմից ոչ պատշաճ ծառայությունների դեպքերը, որոնց հետ քաղաքապետարանը պայմանագիր է կնքել:

2. 1-ին կետում նշված հաշվետվությունը պետք է ներառի՝

1) հաղորդում կազմող անձի անունը, ազգանունը

2) գույքի հասցեն, որին վերաբերում է հաշվետվությունը

3) հաշվետվություն կազմող անձի կոնտակտային հեռախոսահամարը, էլ. փոստը կամ փոստային հասցեն

4) ոչ պատշաճ ծառայության մատուցման ամսաթիվը և նկարագրությունը:

§ 7. Որոշման կատարումը վստահված է Գորիս քաղաքի քաղաքապետին:

§ 8. Սույնով ուժը կորցրած է ճանաչվում թափոնների հավաքման ծառայությունների մատուցման եղանակի և ծավալի վերաբերյալ Գորիս համայնքի ավագանու --- որոշումը:

§ 9. Որոշումը կազմված է ---և ուժի մեջ կմտնի---:

Գորիսի քաղաքապետարանի կողմից մատուցվող լրացուցիչ ծառայությունների սահմանման վերաբերյալ գույքի սեփականատերերից քաղաքային թափոնների հավաքագրման և նման թափոնների կառավարման, ծառայությունների մատուցման եղանակի և այդ ծառայությունների գների վերաբերյալ

Գորիս համայնքի ավագանու

Որոշում N...

ամսաթիվ ...

§ 1. Գորիսի քաղաքապետարանի կողմից մատուցվող լրացուցիչ ծառայությունների սահմանման վերաբերյալ գույքի սեփականատերերից քաղաքային թափոնների հավաքագրման և նման թափոնների կառավարման, ծառայությունների մատուցման եղանակի և այդ ծառայությունների գները:

§ 2. § 1-ում նշված ծառայության մատուցման մեթոդը սահմանվում է որպես հավաքում 1 մ³ BIG BAG կամ 1 մ³, 3 մ³, 5 մ³ կամ 7 մ³ տարողությամբ տարաների մեջ:

§ 3. 1. § 1-ում նշված ծառայության գինը սահմանվել է ... ՀՀ դրամ՝ տնային տնտեսություններից 1 մետր խորանարդ շինարարական և քանդված աղբի հավաքման և կառավարման համար:

2. § 1-ում նշված ծառայության վճարը կհաշվարկվի համամասնորեն հավաքված թափոնների քանակով:

§ 4. 1. 1-ին կետում նշված ծառայությունը տրամադրվում է գույքի սեփականատիրոջ ինդերանքով, ինչպես սահմանված է Համայնքներում մաքրության և կարգուկանոնի պահպանման մասին --ակտում, և պահանջում է, որ գույքի սեփականատիրոջ կողմից յուրաքանչյուր ծառայություն ներկայացվի Գորիսի քաղաքապետարան:

2. Հարցումը, ինչպես նշված է 1-ին կետում, պետք է ներառի՝

- 1) Սեփականության հասցեն,
- 2) Սեփականատիրոջ անունն ու ազգանունը
- 3) Սեփականատիրոջ հեռախոսահամարը
- 4) BIG BAG-ների կամ տարաների տարողությունը և քանակը:

3. BIG BAG-ը կամ աղբարկղը պետք է լցվի և պատրաստվի հավաքագրման BIG BAG-ի կամ տարայի թողարկման հաջորդ օրվանից 14 աշխատանքային օրվա ընթացքում:

4. Գույքի սեփականատերը տեղեկացնում է Գորիսի քաղաքապետարանին BIG BAG-ի կամ կոնտեյնրերի հավաքագրման պատրաստակամության մասին, և գրասենյակը կազմակերպում է դրա հավաքագրումն ու կառավարումը մրցութային գործընթացով ընտրված կապալառուի կողմից:

5. BIG BAG-ը կամ աղբարկղը պետք է տեղադրվի շենքից դուրս այնպես, որ թույլ տա մուտք գործել ծանր բեռնատար մեքենային և իրականացվի դրա բեռնումը:

6. Գույքի սեփականատերը § 1-ում նշված ծառայության վճարը կվճարի կանխիկ կամ բանկային փոխանցումով Գործիսի քաղաքապետարանի բանկային հաշվին կատարված ծառայության վճարի գումարի մասին տեղեկատվությունը ստանալու պահից 7 օրվա ընթացքում:

§ 5. Գործիսի քաղաքապետարանի կողմից գույքից կենցաղային թափոնների հավաքագրման և դրանց կառավարման լրացուցիչ ծառայությունների որոշման, ծառայությունների մատուցման եղանակի և այդ ծառայությունների գների վերաբերյալ Գործիս համայնքի ավագանու թիվ --- որոշումը սույնով ուժը կորցրած ճանաչել:

§ 6. Սույն որոշման կատարումը վստահված է Գործիս քաղաքի քաղաքապետին:

**Հանգստյան տնից կամ հանգստի նպատակներով օգտագործվող այլ գույքից
քաղաքային թափոնների կառավարման հաստատագրված վճարի վերաբերյալ**

Գործիս համայնքի ավագանու

Որոշում N...

ամսաթիվ ...

§ 1. Կենցաղային թափոնների կառավարման համար հաստատագրված վճարը սահմանվում է տարեկան ... դրամ հանգստի համար նախատեսված տան կամ հանգստի նպատակով օգտագործվող այլ գույքի համար:

§ 2. Կենցաղային թափոնների կառավարման համար ավելացված վճարը սահմանվում է տարեկան ... դրամ, եթե § 1-ում նշված գույքի սեփականատերը չի կատարում քաղաքային թափոնների ընտրովի հավաքման պարտավորությունը:

§ 3. Հանգստյան տան կամ հանգստի նպատակով օգտագործվող այլ գույքի կենցաղային թափոնների կառավարման հաստատագրված վճարի վերաբերյալ Գործիս համայնքի ավագանու ամսաթվի թիվ... որոշումը ուժը սույնով ուժը կորցրած ճանաչել:

§ 4. Սույն որոշման կատարումը վստահված է Գործիս քաղաքի քաղաքապետին:

§ 5. Սույն որոշումն ուժի մեջ է մտնում հրապարակման օրվանից 14 օր հետո:

Կենցաղային թափոնների կառավարման համար վճարի որոշման ու կոմունալ թափոնների կառավարման վճարի դրույքաչափի սահմանման վերաբերյալ

Գորիս համայնքի ավագանու

Որոշում N...

ամսաթիվ ...

§ 1. Գորիս քաղաքի տարածքում բնակիչներով բնակեցված գույքի համար քաղաքային թափոնների կառավարման վճարը որոշվում է որոշակի գույքում բնակվող բնակիչների թիվը սույն որոշման 2-րդ կետով սահմանված վճարի դրույքաչափով բազմապատկելով:

§ 2. 1. Գույքի սեփականատերերից ընտրովի հավաքագրվող քաղաքային թափոնների կառավարման համար, որտեղ բնակվում են բնակիչները, սահմանվում է ամսական ... դրամ:

2. Կենցաղային թափոնների կառավարման համար բարձրացված վճարի դրույքաչափը կիրառվում է, եթե գույքի սեփականատերը չի կատարում քաղաքային թափոնների ընտրովի հավաքագրման պարտավորությունը, և այն սահմանվում է ամսական ... դրամ:

§ 3. Կենցաղային թափոնների կառավարման վճարի որոշման և կոմունալ թափոնների կառավարման վճարի դրույքաչափի սահմանելու եղանակի վերաբերյալ Գորիս համայնքի ավագանու թիվ—որոշումը սույնով ուժը կորցրած ճանաչել:

§ 4. Սույն որոշման կատարումը վստահված է Գորիս քաղաքի քաղաքապետին:

§ 5. Սույն որոշումը կիրառարակվի ...

Որոշ տեսակի սեփականություններից, որտեղ ոչ մի բնակիչ չի բնակվում, բայց առաջանում են քաղաքային թափոններ, քաղաքային թափոնների հավաքման վերաբերյալ

Գորիս համայնքի ավագանու

Որոշում N...

ամսաթիվ ...

§ 1. Որոշվում է հավաքել քաղաքային աղբը նշված գույքի սեփականատերերից, որտեղ ոչ մի բնակիչ չի բնակվում, բայց առաջանում են քաղաքային թափոններ, մասնավորապես՝ հանգստյան տների կամ վերաստեղծման նպատակներով օգտագործվող այլ գույքի սեփականատերերից:

§ 2. Սույն որոշման կատարումը վստահված է Գորիս քաղաքի քաղաքապետին:

§ 3. Սույն որոշումը կիրառարակվի ...

Կենսաքայքայվող թափոնների կոմպոստացման հետ կապված քաղաքային թափոնների կառավարման վճարի մի մասից ազատվելու վերաբերյալ

Գորիս համայնքի ավագանու

Որոշում N...

ամսաթիվ ...

§ 1. Միայնակ բնակելի շենքերի սեփականատերերը, որոնք կոմպոստացում են կենսաքայքայվող թափոնները իրենց տնային կոմպոստացման օբյեկտներում, ազատվում են քաղաքային թափոնների կառավարման վճարի մի մասից:

§ 2. § 1-ում նշված ազատման չափը սահմանվում է ... ՀՀ դրամ՝ մեկ բնակչի համար, որը հաշվարկվել է քաղաքային թափոնների կառավարման վճարի հաշվարկում:

§ 3. Կենսաքայքայվող թափոնների կոմպոստացման հետ կապված քաղաքային թափոնների կառավարման վճարի մի մասից ազատվելու վերաբերյալ Գորիս համայնքի ավագանու թիվ --- որոշումը սույնով ուժը կորցրած է ճանաչվում:

§ 4. Սույն որոշման կատարումը վստահված է Գորիս քաղաքի քաղաքապետին:

§ 5. Սույն որոշումը կիրառարակվի ...